

Tweede voortgangsrapportage Industriebrief

oktober 2006

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	3
1. Inleiding	7
2. Ontwikkelingen in de industrie anno 2006	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Ontwikkelingen in de Nederlandse economie	8
2.3 Ontwikkelingen in de Nederlandse industrie	9
2.4 Trendmatige ontwikkelingen	13
3. Beleidsresultaten.....	16
4. Conclusie	26
Bijlage 1. Stand van zaken actielijnen Industriebrief	27
Bijlage 2: EIM-rapport	57
Bijlage 3: Acties m.b.t. de tien meest hinderlijke regels in de industrie	58

Managementsamenvatting

Met de Industriebrief uit 2004 heeft het kabinet het belang van de industrie voor de economie onderkend. Industriebeleid is opnieuw op de agenda gezet. De afgelopen periode heeft het kabinet gewerkt aan de invulling en verankering van het moderne industriebeleid. In deze tweede voortgangsrapportage wordt verslag gedaan van de acties van een overheid, die hart heeft voor de industrie.

Groeiherstel Nederlandse economie

De economische vooruitzichten voor Nederland zijn gunstig. Het CPB voorspelt voor 2006 een economische groei voor Nederland van 3¼% en voor 2007 van 3%. Ook structureel staat de Nederlandse economie er beter voor dan bij het aantreden van het kabinet Balkenende II in 2003.

De industrie speelt een belangrijke rol in het economische herstel. Winsten stijgen, investeringen groeien en het producentenvertrouwen staat op recordhoogte. De industrie (met name maak- en procesindustrie) is met een exportaandeel van 70% een belangrijke motor achter de oplevende exportprestaties van de Nederlandse economie, jaagt innovatie aan en biedt ongeveer 1 miljoen mensen werk, ook aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Door de verwevenheid staat tegenover iedere baan in de industrie een baan in de dienstverlening.

Over de periode 2000 – 2005 groeide de toegevoegde waarde gemiddeld jaarlijks met 1,4% en de exportwaarde gemiddeld met 2,8%. Ook de arbeidsproductiviteit groeide behoorlijk. De werkgelegenheid in de industrie is over de periode 2000 – 2005 weliswaar licht gedaald met gemiddeld 0,8%, maar dat heeft vooral ook te maken met de stijging van de arbeidsproductiviteit. Het CPB verwacht dat de industriële productie met name in de tweede helft van 2006 verder zal aantrekken. Dit vertaalt zich ook in meer banen. Aandachtspunt is dat nu reeds in sectoren tekorten aan personeel worden voorzien, met name technische geschoold personeel en vakmensen.

Op basis van een vergelijking met een aantal Europese landen en de VS kan worden geconcludeerd dat de Nederlandse industrie internationaal goed kan meekomen. Dit geldt met name voor de basis- en productindustrie; voor vervoer, bouw en infrastructuur; voor voeding en life sciences en voor de creatieve industrie. De machine en systeemindustrie en financiële en ICT-diensten doen het op basis van deze internationale vergelijking wat minder goed. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat deze twee hoofdgroepen erg heterogeen van samenstelling zijn. Op het niveau van deelsectoren blijken veel internationale toonaangevende bedrijven op (niche)markten te zitten die een prima uitgangspositie hebben voor de internationale concurrentie. Dit blijkt ook uit de voortgangsrapportage sleutelgebiedenaanpak van EZ van juli 2006. Voor de machine en systeemindustrie gaat het dan bijvoorbeeld om de nanoelectronica en gedistribueerde

systemen. Voor de financiële en ICT-dienstverlening gaat het dan bijvoorbeeld om banken en verzekeraars.

Een aantal trends in de Nederlandse industrie valt op. Zo neemt de verwevenheid tussen industrie en diensten steeds sterker toe, ook als het gaat om innovatie. Innovatie in de diensten wordt daardoor steeds crucialer voor innovatie in de maak- en procesindustrie. Ook zien we in toenemende mate bedrijven in (internationale) ketens opereren. Bedrijfsprocessen worden steeds meer gefragmenteerd, waarbij bedrijven zich via specialisatie toeleggen op die zaken waar ze echt goed in zijn. Dit stelt eisen aan een goede ketenregie om transactiekosten te minimaliseren. Hier liggen nieuwe kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven, dat van oudsher goed is in het regisseren van ketens. Wat verder opvalt is dat ondernemers meer dan in 2004 de nadruk leggen op internationale marktkansen. Internationale outsourcing en offshoring zijn nog steeds belangrijke factoren om bedrijfsprocessen te optimaliseren, maar zeker zo belangrijk is het daardoor kunnen betreden van nieuwe internationale markten. Tenslotte zijn werknemers via creativiteit en vernieuwing op de werkvloer in toenemende mate bron van innovatie. Het belang van menselijk kapitaal neemt steeds meer toe.

Industriebeleid draagt bij versterking concurrentiepositie Nederlandse industrie

De structurele verbetering van de Nederlandse economie en de positie van de industrie laten zien dat de maatregelen van de kabinetten Balkenende II en III om het economisch groeivermogen te verbeteren vruchten beginnen af te werpen. De maatregelen zoals opgenomen in de Industriebrief hebben een goede uitgangspositie gecreëerd voor de industrie. De Industriebrief kent zeven actielijnen:

1. Aanpak druk van wet- en regelgeving;
2. Flexibilisering arbeidsmarkt;
3. Verbeteren fysieke ruimte;
4. Verbeteren fiscaal ondernemingsklimaat;
5. Aansluiten onderwijs en arbeidsmarkt;
6. Innovatie;
7. Aandacht voor specifieke sectoren en groepen van bedrijven.

Op de verschillende actielijnen van de Industriebrief worden de resultaten steeds meer zichtbaar. Dit geldt bijvoorbeeld voor de acties om de regeldruk te verminderen (administratieve lasten, tegenstrijdige regelgeving, vergunningen), waarvan ondernemers in 2006 en 2007 de vruchten zullen gaan plukken. Ook gemeenten maken steeds meer werk van de aanpak van regeldruk en verbetering van dienstverlening aan ondernemers. Ook andere actie lijnen van de Industriebrief hebben tot veel dynamiek in het veld geleid. Zo versterkt een deel van de extra investeringen van het kabinet in kennis en innovatie direct de industriële structuur. Voorbeelden zijn het Holst Center bij Eindhoven (high tech maakindustrie), het WFCS+ in Wageningen (voeding), het Center for Translational Molecular Medicine (gezondheid) en het TTI Waternotechnologie. De investeringen dragen ook bij aan het vernieuwingsvermogen van het MKB, bijvoorbeeld via innovatievouchers

en innovatieprestatiecontracten. De vernieuwde programmatische aanpak heeft ertoe geleid dat tientallen bedrijven, kennisinstellingen en andere spelers hun krachten bundelen en elkaar steeds meer opzoeken om sterktes uit te bouwen. Hierbij zijn partijen zelf ook bereid om fors te investeren. We zien dit zowel terug bij de innovatieprogramma's (o.a. Point One, Food en Nutrition Delta, Water) als bij de gebiedsgerichte programma's van Pieken in de Delta.

Tenslotte is aandacht besteed aan specifieke sectoren en groepen van bedrijven. Het kapitaalmarktpakket verbetert de financieringsmogelijkheden voor starters en snelle groeiers. Ook heeft het kabinet zich ingezet om problematische verstoringen in het gelijke speelveld van bedrijven aan te pakken, bijvoorbeeld via het crashteam oneerlijke concurrentie en via specifieke regelingen voor de scheepsbouw (borgstellingsregeling en innovatieregeling).

Betrokken overheid blijft nodig

Op de actielijnen van de Industriebrief zijn de afgelopen jaren veel resultaten geboekt. Het industriebeleid werpt vruchten af en de ontwikkelingen in de industrie laten zien dat bedrijven volop kansen hebben om van de aantrekkende economie te profiteren. Daarmee is het beleid natuurlijk niet af. Een aantal thema's, zoals bijvoorbeeld regeldruk en innovatie, vraagt blijvende aandacht van de overheid. Ook zien we nieuwe accenten opkomen. Te denken valt aan oplossingen voor tekorten aan gekwalificeerd personeel en bereikbaarheid. Ook de eventuele gevolgen van trendmatige ontwikkelingen, zoals het toenemende belang van innovatie in de diensten voor innovatie in de industrie en het belang van ketenregie, vragen om blijvende aandacht in het industriebeleid. Het is daarom zaak dit momentum van industrie en industriebeleid de komende tijd vast te houden.

In onderstaande tabel worden de belangrijkste resultaten samengevat.

1. Aanpak druk van wet- en regelgeving	
Administratieve lasten	In 2007 vermindering administratieve lastendruk met 25% t.o.v. 2002.
Tegenstrijdige regelgeving	800 meldingen opgelost; verspreiding best <i>practises</i> naar gemeenten en sectoren.
Gemeentelijk ondernemingsklimaat	convenant G31 en aantal andere gemeenten over verbetering dienstverlening aan ondernemers.
Vereenvoudiging vergunningen	Pakket maatregelen zal leiden tot reductie van 42% aantal verleende vergunningen en reductie aantal stelsels met 22%.
Nationale koppen op EG-regelgeving	Bestaande nationale koppen worden aangepakt. Geen nieuwe nationale koppen, tenzij specifiek nationaal belang
Intensivering bedrijfseffectentoets	Scherpere toetsing op nalevingskosten per 1/6/2006.
2. Flexibilisering arbeidsmarkt	
	Activering sociale stelsel via nieuwe WIA en WW. Eerste stappen m.b.t. versoepeling ontslagrecht gezet.
3. Fysieke ruimte	
Pieken in de Delta	Omslag in regionaal economische beleid: van wegwerken van achterstanden naar het benutten van kansen. Vijf gebiedsgerichte programma's in uitvoeringsfase.
Bedrijventerreinen	17 topprojecten bedrijventerreinen in uitvoering

4. Fiscaal ondernemingsklimaat	
Werken aan winst	Tarief Vpb naar 25,5% ; MKB-tarief naar 20%. Innovatiebox in vennootschapsbelasting.
5. Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt	
Kennismigranten	Kennismigrantenregeling
Beroepsonderwijs	€415 miljoen via FES-ronde 2005 voor beroepsonderwijs (o.a. praktijklokalen en stages). €229,5 miljoen via FES-impuls 2006 voor Beroepsonderwijs in Bedrijf (o.a. gericht op samenwerking bedrijven en beroepsonderwijs).
Ondernemerschap en onderwijs	€20 miljoen via FES-impuls 2006; verspreiding best practises via roadshows en Partnership Leren Ondernemen.
Casimir (publiek private uitwisseling onderzoekers)	23 voorstellen gehonoreerd in ronde 2005. Ronde 2006 in uitvoering.
6. Innovatie	
Investerings in kennis en innovatie	€800 miljoen structureel in het hoofdlijnenakkoord. €800 miljoen incidenteel via BSIK. €1.060 miljoen incidenteel via FES-impuls 2005. €812,4 miljoen incidenteel via FES-impuls 2006.
Basispakket	Uitbreiding WBSO met procesinnovatie (€50 miljoen). 6.000 innovatievouchers in 2006/2007. Innovatieprestatiecontracten (o.a. NRK, Focwa, FME, Holland Marine Equipment). Applicatiecentrum Productietechnologie. Pilots m.b.t SBIR gestart.
Innovatieprogramma's	Programma's Point One, Food en Nutrition Delta en Watertechnologie gestart. Impulsprogramma voor de creatieve sector. Eerste uitdagerskredieten voor top innovatief MKB. Aansluiten programma's op internationale netwerken (KP7, Eureka); specifieke inzet voor industrie en MKB.
7. Aandacht voor specifieke sectoren en groepen van bedrijven	
Starters en snelle groeiers	Kapitaalmarktpakket voor starters en snelle groeiers (o.a. aanpassing BBMKB, groeifaciliteit, Seedfaciliteit Technopartner).
Gelijk speelveld	Borgstellingsregeling en innovatieregeling scheepsbouw.
8. Betrokken overheid	
Aanspreekpunten	Operationeel per 1 januari 2005. Tariefschorsingen: jaarlijkse financiële besparing verwerkende industrie van enkele tientallen miljoenen euro's.

1. Inleiding

In oktober 2004 bracht het kabinet Balkenende II de Industriebrief “Hart voor de industrie” uit¹. In deze brief gaf het kabinet zijn visie op de positie en toekomst van de industrie en het industriebeleid dat nodig is om kansen van de Nederlandse industrie te verzilveren. Uitgangspunt van de visie is dat bedrijven primair zelf aan zet zijn om kansen te benutten. De overheid dient zich op te stellen als een betrokken overheid met hart voor de industrie. Het moderne industriebeleid rust op een drietal pijlers. Allereerst dienen de randvoorwaarden voor ondernemend Nederland op orde te zijn. Ten tweede werkt het kabinet aan de versterking van het innovatievermogen, en, ten derde, is er aandacht voor specifieke sectoren en groepen van bedrijven.

Dit industriebeleid en de betrokkenheid van de overheid is ingevuld via zeven specifieke actielijnen om het industriële aanpassings- en vernieuwingsvermogen te stimuleren. In oktober 2005 heeft het kabinet voor het eerst over de voortgang van de Industriebrief gerapporteerd². In de voorliggende tweede voortgangsrapportage wordt een actualisering van de stand van zaken van de verschillende actielijnen geschetst. Daarbij wordt ingegaan op de vorderingen sinds de voortgangsrapportage 2005. Conform toezegging aan de Tweede Kamer wordt in deze voortgangsrapportage ook een beeld geschetst van de ontwikkelingen in de industrie over de afgelopen jaren mede op basis van een onderzoek dat het EIM heeft uitgevoerd.

De opbouw van deze voortgangsrapportage is als volgt. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de huidige ontwikkelingen in de Nederlandse industrie, waarbij ook een vergelijking wordt getrokken met Industriebrief uit 2004. Hoofdstuk 3 gaat vervolgens in op de beleidsresultaten. In hoofdstuk 4 wordt een aantal conclusies getrokken. In bijlage 1 worden de beleidsacties nader toegelicht. Bijlage 2 bevat het EIM rapport. Bijlage 3 geeft een overzicht van de acties rondom de 10 meest hinderlijke regels voor ondernemers in de industrie als reactie van het kabinet op het domeinrapport industrie van de commissie Stevens.

¹ Kamerstukken II, 2004-2005, 29 826 nr. 1.

² Kamerstukken II, 2005-2006, 29 826 nr. 17.

2. Ontwikkelingen in de industrie anno 2006

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk schetst de ontwikkelingen in de Nederlandse industrie en aanverwante dienstverlening over de afgelopen jaren. De bevindingen in dit hoofdstuk zijn mede gebaseerd op een onderzoek dat EIM in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken heeft uitgevoerd.

2.2 Ontwikkelingen in de Nederlandse economie

Groeiherstel Nederlandse economie zet door ...

De economische vooruitzichten voor Nederland zijn gunstig. De verwachtingen van het CPB laten zien dat het economisch herstel dat de afgelopen jaren is ingezet de komende tijd zal worden voortgezet. Zo voorspelt het CPB in de Macro Economische Verkenning (MEV) voor 2006 een economische groei voor Nederland van 3¼%. Voor 2007 wordt een groei van 3% voorzien. Het groeiherstel is overigens in de gehele EU zichtbaar. De economie van de Europese Unie beleeft in 2006 de krachtigste groei sinds 2000. De Europese Commissie verwacht voor 2006 een groei van de EU van 2,7%. Voor het Eurogebied wordt 2,5% voorzien. Vastgesteld kan worden dat de Nederlandse economie nu dus beter presteert dan de ons omringende landen.

... waarbij de industrie een belangrijke rol speelt.

De industrie speelt een belangrijke rol in het herstel van de Nederlandse economie. Zo is de export, waarvan ruim 70% afkomstig is van de industrie, een belangrijke motor achter de economische opleving. Leefde eerder de wederuitvoer al op, voor 2006 en 2007 voorziet het CPB ook een aanzienlijke groei van het volume van in Nederland geproduceerde goederen (resp. 4¼% en 3½%). Ook belangrijke indicatoren als de winstontwikkeling, bedrijfsinvesteringen en het producentenvertrouwen laten een positieve ontwikkeling zien. Zo stelt het CPB dat na vijf achtereenvolgende jaren van krimp in 2005 de eerste stijging van de bedrijfsinvesteringen in dit decennium kon worden genoteerd³. Voor 2006 is de geraamde groei van de investeringen nog wat sterker en nemen voor het eerst sinds 1999 ook de investeringen in machines weer toe. Door de hogere productie en het gunstige niveau van de winstgevendheid bevindt het producentenvertrouwen zich op een recordhoogte⁴ en zijn ondernemers meer geneigd hun kapitaalgoederenvoorraad uit te breiden. Wel ligt de investeringsquote met een niveau

³ CPB, Macro Economische Verkenning 2007, pag. 13.

⁴ www.cbs.nl, 25 juli 2006.

van 14¾% nog een stuk lager dan in het piekjaar 1999 (ca. 20%)⁵. Het sterk toegenomen producentenvertrouwen in combinatie met de hoge orderontvangsten in de eerste helft van 2006 zijn aanwijzingen dat de industriële productie in de tweede helft van dit jaar goed op gang komt.

Structurele verbetering Nederlandse economie

Natuurlijk profiteert de Nederlandse economie (en daarbinnen de industrie) van de opgeleefde internationale conjunctuur. Tegelijkertijd maakt vergelijking met andere (Europese) landen duidelijk dat de Nederlandse economie relatief meer profiteert van de aangetrokken wereldeconomie. Dit komt omdat de Nederlandse economie er ook structureel beter voorstaat dan bijvoorbeeld in 2003 bij het aantreden van het kabinet. Maatregelen van het kabinet om de gelddruk te verminderen, de verlaging van de vennootschapsbelasting en investeringen in kennis en innovatie hebben bijgedragen aan versterking van de economische structuur. Ook de sociale partners hebben hieraan een belangrijke bijdrage geleverd via bijvoorbeeld een gematigde loonontwikkeling. De positieve ontwikkeling van Nederland op de internationale ranglijsten van concurrentiekracht⁶ zijn illustratief voor de verbetering van het concurrentievermogen van de Nederlandse economie.

2.3 Ontwikkelingen in de Nederlandse industrie

Zes industriële hoofdgroepen

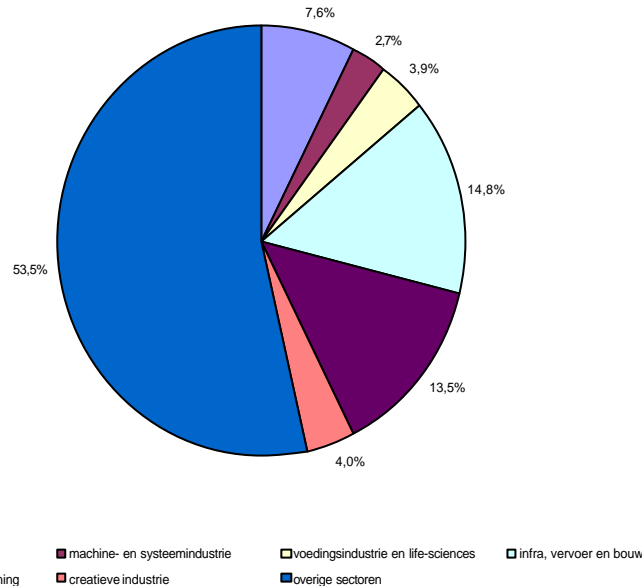
Deze paragraaf gaat nader in op de structurele positie van de Nederlandse industrie⁷ en de ontwikkelingen van de laatste jaren. Voortbouwend op de indeling van de Industriebrief kunnen industrie en aanverwante diensten worden onderverdeeld in zes hoofdgroepen die tezamen ongeveer 50% van het BBP voor hun rekening nemen:

1. Basis en productindustrie ;
2. Machine en Systeemindustrie ;
3. Voedings- en life sciencesindustrie ;
4. Vervoer, bouw en infrastructuur ;
5. Financiële en ICT-dienstverlening ;
6. Creatieve industrie .

⁵ Overigens tekent het CPB aan dat dit vooral veroorzaakt wordt door dalende investeringen in de delfstoffenwinning. In andere bedrijfssectoren is wel sprake van een toename van de investeringen.

⁶ Zo blijkt uit de in september 2006 gepubliceerde nieuwe ranglijst van het World Economic Forum dat Nederland is gestegen naar de 9^e positie, tegenover een 11^e positie in 2005 (en 12^e plek in 2003).

⁷ Om aan te sluiten bij de indeling van de Industriebrief uit 2004 wordt uitgegaan van een brede definitie van industrie, waarbij naast de traditionele maak- en procesindustrie ook aanverwante dienstverlening wordt meegenomen.

Bron: EIM (2006), De Nederlandse industrie: positie en ontwikkelingen anno 2006

Box: de Nederlandse industrie in zes hoofdgroepen

De sector **basis- en productindustrie** bestrijkt een heel scala aan industriële activiteiten waaronder zowel de basischemie en –metaal, als de verwerking van grondstoffen tot halffabrikaten en eindproducten van kunststof, rubber, metaal, papier, textiel, leder, hout en andere bouwmaterialen.

De sector **machine- en systeemindustrie** bestaat uit de machine- en apparatenindustrie, de elektrotechnische industrie en de transportmiddelenindustrie.

De **voedings- en life-sciences-industrie** bevat de productie van verschillende voedings- en genotmiddelen en de productie van geneesmiddelen en medicijnen. Binnen deze sector bevinden zich grootschalige procesindustriële activiteiten alsmede meer gespecialiseerde, kleinschaligere producties.

Onder de sector **vervoer, bouw en infrastructuur** valt de creatie en benutting van infrastructuur. Het vervoer betreft al het vervoer over land, over water, door de lucht alsmede de dienstverlening t.b.v. het vervoer. De bouw valt uiteen in burgerlijke- en utiliteitsbouw, grond-, weg- en waterbouw, afwerking en bouwinstallatiebedrijven. Onder de term infrastructuur vallen de energie- en telecommunicatiesector

De sector **financiële en ICT-diensten** is een sector met diverse financiële instellingen (banken, beleggingsinstellingen, hypotheekbanken, bouwfondsen, beheer en administratie van aandelen e.d.), verzekeringswezen en pensioenfondsen (levens- en schadeverzekeringsmaatschappijen, pensioenfondsen, assurantietussenpersonen e.d.), ICT-dienstverleners en kennisintensieve dienstverleners. Aan de ene kant zijn er multinationale banken en verzekeraars. Aan de andere kant zijn er vele 'eenpitters', kleine

kantoren die financieel advies bieden, en de middelgrote accountantskantoren, beleggingsinstellingen en effecteninstellingen.

De **creatieve industrie** bestaat uit kunsten, media en entertainment, en de creatieve zakelijke dienstverleners. De sector kenmerkt zich door creatieve activiteiten waarin betrekkelijk weinig schaalvoordelen kunnen worden behaald; er is vaak sprake van unieke producten/diensten.

Ontwikkelingen aantal economische indicatoren in de periode 2000 - 2005

De toegevoegde waarde van de Nederlandse industrie is in de periode 2000 – 2005 met gemiddeld 1,4% toegenomen. Met name de sectoren basis- en productindustrie, financiële en ICT-diensten en vervoer, bouw en infrastructuur dragen hieraan bij. Alleen de voedings- en life sciencesindustrie laat in deze periode een negatieve ontwikkeling zien. Ook de export is flink gestegen met een gemiddeld percentage van 2,8%. Alleen de machine- en systeemindustrie blijft hier achter. De werkgelegenheid is in deze meetperiode gedaald met gemiddeld 0,8%. Deze daling wordt vooral veroorzaakt door de meer traditionele industriële sectoren. Uit het EIM-rapport blijkt dat over het algemeen deze sectoren juist een gemiddeld wat hogere arbeidsproductiviteitsgroei hadden. Dit, in combinatie met de economische teruggang in deze periode, is waarschijnlijk de verklaring voor het werkgelegenheidsverlies in met name de meer traditionele industrie⁸.

Internationale vergelijking zes hoofdgroepen

Het EIM heeft de zes hoofdgroepen voor een aantal economische indicatoren vergeleken met het buitenland⁹.

Tabel: internationale vergelijking industrie

⁸ Zo noteert het EIM voor de basis- en productindustrie een gemiddelde arbeidsproductiviteitsgroei van 3,9% in de periode 2000 – 2005. Voor de machine en systeemindustrie is dit 3,3% en voor voeding en life sciences 2,1%. Het groeipcentage voor financiële en ICT-dienstverlening is bijvoorbeeld 1,9% en voor de creatieve industrie 0,1%.

⁹ België, Tsjechië, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Hongarije, Ierland, Japan, Korea, Polen, Zweden, VK, VS, EU-15 en EU-18 (EU-15 en Polen, Hongarije en Tsjechië).

	<i>basis- en product industrie</i>	<i>machine- en systeem- industrie</i>	<i>voedings- en life-sciences- industrie</i>	<i>vervoer, bouw, infra- structuur</i>	<i>financiële en ICT-diensten</i>	<i>creatieve industrie</i>
niveau arbeidsproductiviteit	+	0	+	+	0	+
groei arbeidsproductiviteit	+	-	+	0	-	+
ontwikkeling toegevoegde waarde	0	-	0	0	0	0
ontwikkeling werkgelegenheid	0	0	-	+	0	+
ontwikkeling loonkosten	+	-	-	0	-	0
exportquote	+	+	+	+	+	+
investeringsquote	+	0	0	+	0	-
R&D-quote	+	0	0	0	0	nb

+ is behorend tot de beste 5 landen, 0 is behorend tot de middelste 5 landen, - is behorend tot de minst presterende 5 landen, nb = niet beschikbaar. Bron: EIM, 2006. Ontwikkelingen: periode 1994-2003; niveaus : 2003.

Op basis van deze vergelijking kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Alle hoofdgroepen scoren hoog op het niveau van de arbeidsproductiviteit, waarbij vier hoofdgroepen tot de groep van vijf best presterende landen behoren. Wat de groei van de arbeidsproductiviteit betreft behoren drie van de zes hoofdgroepen tot de internationale kopgroep. In de Industriebrief is het belang van productiviteit en productiviteitsgroei voor economische vooruitgang beschreven. Het is tegen deze achtergrond wat zorgwekkend dat in de twee sectoren waar het niveau van de arbeidsproductiviteit gemiddeld is ook de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit achterblijft.
- Nederland onderscheidt zich internationaal (zeer) positief door zijn exportquote. Dit onderstreept het belang van de industrie als motor achter de Nederlandse exportprestaties.
- De ontwikkeling van de toegevoegde waarde gaat gemiddeld gelijk op met die in het buitenland.
- De ontwikkeling in de werkgelegenheid varieert behoorlijk per hoofdgroep.
- De ontwikkeling van de bedrijfsinvesteringen is gemiddeld tot positief. Dit geldt ook voor de R&D-positie, zij het dat dit onvoldoende is om de Nederlandse ambitie m.b.t. “Lissabon” en “Barcelona” waar te maken¹⁰.
- De internationale vergelijking laat zien dat de ontwikkeling van de loonkosten een aandachtspunt blijft. Hierbij dient wel aangetekend te worden dat de vergelijkingsperiode loopt tot en met 2003 en met name in 2004 en 2005 de loonkosten per eenheid product in de industrie fors zijn gedaald¹¹.

¹⁰ Zie hiervoor bijvoorbeeld CBS, Het Nederlandse ondernemingsklimaat in cijfers, hoofdstuk 4.

¹¹ CPB, Macro Economische Verkenning, 2007, tabel 3.6.

Vergelijking met sleutelgebieden

Geconcludeerd kan worden dat de Nederlandse industrie de internationale vergelijking over het algemeen goed kan weerstaan. Drie hoofdgroepen (basis- en productindustrie, vervoer, bouw en infrastructuur en de creatieve industrie) doen internationaal goed mee. Eén hoofdgroep (voedings- en life sciencesindustrie) doet internationaal redelijk mee en twee hoofdgroepen (machine- en systeemindustrie en financiële en ICT-diensten) blijven internationaal vergeleken wat achter.

Hierbij dient wel de kanttekening geplaatst te worden dat deze zes hoofdgroepen erg heterogeen van samenstelling zijn, zodat gewaakt moet worden voor te snelle algemene conclusies. Steeds meer zijn Nederlandse bedrijven actief op bepaalde nichemarkten, waarbij bedrijven in verschillende sectoren internationale topspeler zijn. In dit verband is het interessant om een vergelijking te maken met de verschillende sleutelgebieden die door het Innovatieplatform zijn gedefinieerd. In de voortgangsrapportage sleutelgebiedenaanpak van juli 2006¹² wordt nader ingegaan op sterktes in de Nederlandse industriële structuur. Deze aanpak heeft tot veel dynamiek in het (industriële) bedrijfsleven geleid en een vliegwieleffect gehad richting samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Daardoor zoeken tientallen bedrijven, kennisinstellingen en overheden elkaar op en bundelen zij hun krachten om sterktes uit te bouwen.

Uit de voortgangsrapportage sleutelgebiedenaanpak kan worden geconcludeerd dat als onderdeel van de basis- en productindustrie de Nederlandse chemie tot de Europese top behoort. In de machine en systeemindustrie behoort de concentratie op het gebied van nanoelectronica en gedistribueerde systemen in de regio Nijmegen – Eindhoven – Leuven tot één van de vier grote Europese spelers. Dit cluster neemt circa 40% van de private R&D-uitgaven van Nederland voor haar rekening. Ook delen van het sleutelgebied water (o.a. maritieme maakindustrie, baggersector) zijn internationale koplopers op nichemarkten. De Nederlandse voedings- en genotmiddelenindustrie is internationaal toonaangevend en zorgt bijvoorbeeld voor 20% van de Nederlandse export. Voorts kent Nederland ruim 400 hooginnovatieve life science-bedrijven waarvan er ongeveer 150 (internationaal) actief zijn op het gebied van medische (bio)technologie. Binnen de hoofdgroep financiële en ICT-dienstverlening nemen banken en verzekeringen een sterke internationale positie in, net zoals de opkomende sleutelgebieden pensioenen en sociale verzekeringen. Dit onderstreept de kansrijke positie van de Nederlandse industrie.

2.4 Trendmatige ontwikkelingen

Steeds meer verwevenheid ...

Als we de ontwikkelingen in de Nederlandse industrie van de afgelopen jaren verder in kaart brengen valt een aantal trends op. Zo neemt de verwevenheid tussen industrie en diensten steeds sterker toe, ook als het gaat om innovatie. Een groeiend aantal bedrijven

¹² Investeren in innovatieprogramma's, sleutelgebiedenaanpak: samenwerken aan innovatie op kansrijke gebieden, Ministerie van Economische Zaken, juli 2006.

biedt diensten aan bij hun producten en bedrijven passen hun business models steeds meer aan op deze groeiende verwevenheid van producten en diensten¹³. De OECD heeft uitgerekend dat circa 25%-30% van de omzet van industriële bedrijven komt van productgerelateerde diensten. Daarbij is bijna 50% van de werknemers in de industrie werkzaam in een dergelijke dienstgerelateerde functie¹⁴. In toenemende mate vindt ook innovatie niet meer plaats binnen een verticaal geïntegreerde onderneming die alles zelf in huis heeft. Innovatie vindt plaats via horizontale en flexibele samenwerking binnen bedrijven en open samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven, onderzoeksinstituten en universiteiten. Daarbij vervagen de grenzen tussen fundamenteel onderzoek en toegepast onderzoek, maar ook tussen industrie en diensten. De meeste innovaties zijn slimme combinaties van nieuwe of verbeterde technologie in combinatie met nieuwe dienstelementen. Het gaat daarbij vaak om combinaties van technologische innovatie en niet-technologische innovatie. In het versterken van de duurzame economische groei en de innovatiekracht van de Nederlandse industrie kunnen we dan ook niet meer om de aanverwante diensten heen.

... en internationale ketens ...

Ook opereren bedrijven in toenemende mate in (internationale) ketens. Mede door de toenemende technologische ontwikkelingen worden bedrijfsprocessen steeds meer gefragmenteerd, waarbij bedrijven zich toeleggen op die zaken waar ze echt goed in zijn. Een voorbeeld betreft de voedingsindustrie. Dit stelt eisen aan een goede ketenregie om transactiekosten te minimaliseren. Hier ligt een belangrijke kans voor Nederland omdat dit een traditioneel sterk punt van ons land is¹⁵.

... en toenemend belang van menselijk kapitaal.

Onder invloed van trends als internationalisering en demografie (vergrijzing) neemt het belang van menselijk kapitaal toe. Niet alleen nemen de eisen aan de kwaliteit van het arbeidsaanbod toe, ook zijn werknemers via creativiteit en vernieuwing op de werkvloer in toenemende mate bron van innovatie. Sociale innovatie wordt steeds belangrijker.

Nieuwe accenten in SWOT-2006

In het eerder genoemde EIM-onderzoek is ook een actualisatie opgenomen van de SWOT-analyse die ten grondslag lag aan de Industriebrief uit 2004. Hieruit blijkt dat de sterke punten en kansen van Nederland vrijwel overeenkomen met de analyse uit 2004 (gunstige ligging, internationale oriëntatie, innovativiteit en creativiteit van het

¹³ Een bedrijf als IBM haalt bijvoorbeeld op dit moment het grootste deel van zijn inkomsten uit IBM global services, een eenheid die voor de jaren 90 niet eens bestond. Andersom heeft een logistieke dienstverlener als Exel het gehele onderhoud van de kopieerapparaten van Océ overgenomen.

¹⁴ OECD, DSTI DOC 2005 5.

¹⁵ Dit blijkt ook uit een recent ESB-artikel van Prof. dr. F. den Butter, "De toekomst van de Nederlandse maakindustrie ligt bij de regievoering", 8 september 2006.

bedrijfsleven). Wat verder opvalt is dat ondernemers meer dan in 2004 de nadruk leggen op internationale marktkansen. Het inspelen op kansen op nieuwe groeimarkten als China en India is een drijvende kracht achter internationalisering. Internationale outsourcing en offshoring zijn nog steeds belangrijke factoren om bedrijfsprocessen te optimaliseren. Daarbij gaat het om meer dan alleen het profiteren van lage loonkosten. Vooral prestatieverbetering en hogere flexibiliteit via kortere ontwikkeltijden, het leveren van maatwerk en 24 uur per dag beschikbaarheid van personeel spelen een belangrijke rol. Ook de zwakke punten en bedreigingen bevatten vrijwel dezelfde thema's als die van de SWOT-analyse uit 2004. Thema's als het terugdringen van de regeldruk, aandacht voor ontwikkeling van arbeids- en energiekosten, innovatie en aandacht voor het internationale speelveld van bedrijven staan nog steeds hoog op de agenda. Wel is er sprake van accentverschuivingen of nieuwe thema's die opkomen. Meer dan in 2004 vormen een dreigend tekort aan technisch geschoold personeel, het imago van de industrie en congestie een bedreiging voor het industriële aanpassings- en vernieuwingsvermogen. Daarbij komt ook de aandacht voor marketing en PR van bedrijven prominenter naar voren.

3. Beleidsresultaten

De Industriebrief uit 2004 kent de volgende actielijnen:

1. Aanpak druk van wet- en regelgeving;
2. Flexibilisering arbeidsmarkt;
3. Fysieke ruimte;
4. Fiscaal ondernemingsklimaat;
5. Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt;
6. Innovatie;
7. Aandacht voor specifieke sectoren en groepen van bedrijven.

Als doorsnijdende actielijn is de “betrokken overheid” aangemerkt. Hieronder wordt ingegaan op de belangrijkste resultaten op de actielijnen. In bijlage 1 is een totaaloverzicht opgenomen.

1. Aanpak druk van wet- en regelgeving

De aanpak van de druk van wet- en regelgeving begint vruchten af te werpen. In 2007 zal de administratieve lastendruk met €4,1 miljard zijn teruggedrongen. Hiermee wordt het streefcijfer van een kwart minder administratieve lasten ten opzichte van 2002 gehaald. Verder heeft het kabinet nationale koppen op EG-regelgeving aangepakt en worden de oplossingen voor de aanpak van tegenstrijdige regelgeving nu uitgerold over gemeenten. Het project vereenvoudiging vergunningen leidt ertoe dat de jaarlijkse verleende vergunningen aan burgers en bedrijven met 42% zal verminderen. Een goed voorbeeld voor bedrijven is de zogenaamde activiteiten AmvB die begin 2007 in het kader van de Wet milieubeheer in werking zal treden. Hierdoor hoeven 37.000 bedrijven geen milieuvergunning meer te hebben. Bij de toetsing van nieuwe wet- en regelgeving wordt beter gelet op de economische effecten door in de bedrijfseffectentoets de nalevingskosten mee te nemen. Hierdoor wordt veel systematischer dan voorheen naar de directe gevolgen van de voorgenomen wet- en regelgeving voor het bedrijfsleven gekeken.

Aanpak van de druk van wet- en regelgeving is niet alleen zaak van de centrale overheid, maar ook van gemeenten. Daartoe is in december 2005 een convenant afgesloten met de G31 om het gemeentelijk ondernemingsklimaat te verbeteren. Ook wordt gestreefd om met lokale overheden, bijvoorbeeld middelgrote gemeenten, convenanten af te sluiten. In samenwerking met de VNG wordt tevens procesondersteuning aan gemeenten aangeboden voor doorlichting van vergunningen en door verspreiding van kennis, ervaringen en goede voorbeelden.

Van belang is om daar in te grijpen waar de echte pijn gevoeld wordt. Deze problemen kunnen van sector tot sector verschillen. Goede wisselwerking tussen overheid en bedrijfsleven is van belang om snel zicht op de grootste knelpunten te krijgen. Hiervoor

dienen o.a. de sectoraanspreekpunten, maar ook bijvoorbeeld het Meldpunt Tegenstrijdige Regelgeving. Daarnaast is in 2005 de Commissie Stevens ingesteld om in kaart te brengen wat de voor ondernemers meest hinderlijke regelgeving is en om met oplossingen te komen. Inmiddels heeft de commissie – naast een algemene top 10 van ergernissen – een aantal sectorrapporten uitgebracht (horeca, industrie, detailhandel) op basis waarvan het kabinet sectorale actieplannen uitbrengt om de regeldruk te verminderen. De aanbevelingen voor de industrie betreffen o.a. het vergemakkelijken van het naleven, het versoepelen van het ontslagrecht, het beperken van de mate waarin certificeringseisen worden gesteld en het efficiënter maken van aanbestedingsprocedures. Het actieplan industrie is te vinden in bijlage 3 van deze voortgangsrapportage.

Box: voorbeelden reducties regeldruk in de industrie

1. Afschaffen verplicht publieksmilieuverslag (€ 14,5 miljoen)

Voorheen moesten 250 bedrijven uit de industriële sector jaarlijks een milieuverslag indienen bij de overheid en daarnaast een speciale publieksvriendelijke versie opstellen. Per 30 juni 2005 is de verplichting om een publieksvriendelijk verslag op te stellen geschrapt. Daarnaast kunnen de verslagen voortaan elektronisch worden verstuurd, wat een besparing van circa €200.000 per jaar oplevert.

2. Diverse vereenvoudigingen Risico-Inventarisatie en Evaluatie (ARBO) (€ 59,8 miljoen)

Een aanvullende Risico-Inventarisatie en Evaluatie voor hoog-risicobedrijven vervangt het arbeidsveiligheidsrapport per installatie (€1,8 miljoen). Voorts is de toetsing voor het MKB aanzienlijk vereenvoudigd (€28 miljoen) en is de verplichte inschakeling van een ARBOdienst afgeschaft voor kleine bedrijven (€7 miljoen). De ontwikkeling van een RI&E op maat per branche leidt tot een besparing van €23 miljoen.

3. Melding afvalstoffen (€ 11,4 miljoen)

Zo'n 3.000 bedrijven in de afvalverwerking moesten de meldingen over afvalstoffen bij provinciale instanties doen. Per 1 januari 2005 is daar één centraal meldpunt voor in de plaats gekomen. Verder is het vaste omschrijvingformulier vervallen. De gegevens die daarin stonden, kunnen worden opgenomen in het contract dat toch al door de afvalverwerker met het bedrijf wordt aangegaan.

4. Uniforme formulieren voor Milieuvergunningplichtige en niet-vergunningplichtige bedrijven (€ 12,8 miljoen)

Van de 400.000 bedrijven die onder de Wet milieubeheer vallen moeten zo'n 300.000 bedrijven een milieumelding doen (de overige bedrijven behoeven een vergunning). In 2004 is een standaardformulier voor de meldingen beschikbaar gesteld. Uiterlijk in 2007 zijn nieuwe formulieren voor de algemene regels en ook voor de VROM-vergunning/omgevingsvergunning digitaal beschikbaar.

2. Flexibilisering arbeidsmarkt

Om de flexibiliteit van de arbeidsmarkt te vergroten zijn diverse maatregelen genomen. Zo zijn stappen gezet om het ontslagrecht te versoepelen via beperking van de verwijtbaarheidstoets in de WW en overgang van het *last in – first out* beginsel naar het afspiegelingbeginsel. Hierdoor worden ontslagen meer over werknemers in verschillende

leeftijdscategorieën gespreid. Ook worden collectieve ontslagen niet langer getoetst op bedrijfseconomische noodzaak, indien werkgever en vakbonden daarover overeenstemming hebben bereikt.

Om de activering van de sociale zekerheid naar werk te vergroten is per 1 januari 2006 de WAO vervangen door de WIA. Doelstelling is dat gedeeltelijk arbeidsgeschikten zo veel mogelijk aan het werk blijven. Op het terrein van de werkloosheid is op 1 oktober 2006 de nieuwe Werkloosheidswet in werking getreden. Deze WW is gericht op preventie en snelle reïntegratie van mensen die tijdelijk aan de kant staan. De desbetreffende SER-adviezen hebben een belangrijke rol gespeeld bij de hervormingen in de sociale zekerheid.

3. Fysieke ruimte

Met de nota Pieken in de Delta van 2004 is een omslag in het regionale beleid bereikt. Niet langer staat het wegwerken van regionale achterstanden centraal, maar het benutten van economische kansen. In 2006 is de uitvoering van de Pieken in de Delta gestart. Voor vijf gebieden (het programma Noord-Nederland maakt pas vanaf 2007 onderdeel uit van het nieuwe beleid) hebben de betrokken stakeholders programmadocumenten opgesteld waarin de economische perspectieven van het gebied staan beschreven die de komende jaren gerealiseerd zullen worden. Het opstellen van deze programma's heeft in alle regio's voor veel dynamiek gezorgd, waarbij tientallen (regionale) bedrijven, kennisinstellingen en overheden hun krachten hebben gebundeld. Voor 2006 wordt €25 miljoen over vijf gebieden verdeeld. Dit bedrag wordt minimaal verdubbeld door regionale overheids gelden. Naast de financiële bijdrage kan EZ ook via niet-financiële ingrepen bijdragen, bijvoorbeeld via wet- en regelgeving, of bemiddeling bij overheden. Voor de periode 2007 – 2010 is €191 miljoen gereserveerd voor projecten in de vijf gebieden. Noord-Nederland kan voor die periode rekenen op een bijdrage uit de Pieken in de Delta van €80 miljoen. Bovenstaande bedragen zullen nog minimaal verdubbeld worden met regionale bijdragen.

Box: programma Zuidoost-Nederland

Het *programma Zuidoost-Nederland* is een goed voorbeeld van de nieuwe aanpak. Deze toptechnologieregio staat nationaal en internationaal bekend als toonaangevend op het gebied van kennis en innovatie. Doel van het Pieken in de Delta programma voor Zuidoost-Nederland is om deze krachtige positie verder uit te bouwen en te versterken. Die toppositie moet concreet gestalte krijgen in de groei en ontwikkeling van:

- 10 top-kennisinstellingen die als kennisbron en uitstraling onmisbaar zijn voor de in Zuidoost-Nederland aanwezige bedrijvigheid;
- 100 top-bedrijven met internationale naamsbekendheid en in hun marktsegment accelerator van groei en innovatie;
- 1.000 betrokken MKB-bedrijven die de basis en het cement vormen van de regionale kenniseconomie en ambitie uitstralen in termen van vernieuwing en groei;
- 10.000 nieuwe en/of hoogwaardige arbeidsplaatsen voor kenniswerkers met uitstraling naar 100.000 structurele arbeidsplaatsen die hier direct dan wel indirect mee samenhangen.

De focus die nodig is om deze ambitie te realiseren wordt aangebracht in de zogenaamde actielijnen die in het programmadocument nader staan omschreven.

In totaal is voor dit programma tot en met 2010 een bedrag van €27 miljoen beschikbaar gesteld.

Ook in het bedrijventerreinenbeleid is via het actieplan Bedrijventerreinen een omslag gemaakt die betrekking heeft op het maken van scherpere keuzes en een sterker accent op de concrete uitvoering. Centraal staat de herstructurering of aanleg van nieuwe bedrijventerreinen van nationaal belang, de zogenaamde Topprojecten. De subsidieregeling voor herstructurering Topprojecten bedrijventerreinen is 1 januari 2005 van kracht geworden. Tot op heden is aan 17 Topprojecten herstructurering een financiële bijdrage geleverd.

4. Fiscaal ondernemingsklimaat

Het fiscaal ondernemingsklimaat is deze kabinetsperiode aanzienlijk verbeterd. Met de nota Werken aan Winst komt het Vpb-tarief uit op 25,5%, waarmee het tarief van de Vpb deze periode met 9 procentpunten is gedaald. Ook zijn specifieke maatregelen genomen voor het MKB. Zo gaat het MKB-tarief in de Vpb naar 20% en komt er een tweede schijf met een tarief van 23,5% tot €60.000,-. In de inkomstenbelasting komt een MKB winstvrijstelling van 10%.

Een belangrijk speerpunt van het kabinet is de bevordering van innovatie. Daarvoor wordt in de Vpb een octrooibox geïntroduceerd met een tarief van 10%. Deze faciliteit zal naar verwachting een belangrijke rol spelen bij de keuze in welk land een bedrijf nieuwe investeringen in R&D zal doen.

De kapitaalsbelasting, die in de praktijk door met name buitenlandse investeerders als knelpunt werd ervaren, is afgeschaft.

5. Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt

Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is cruciaal voor de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel van bedrijven. Ook voor de komende periode blijft het een belangrijke uitdaging om hieraan te werken, zo blijkt uit de actualisering van de SWOT-analyse. Nu het herstel van de economie doorzet, moet gewaakt worden dat tekorten aan gekwalificeerd personeel een rem zetten op de groeimogelijkheden van bedrijven. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en sociale partners.

De afgelopen periode is al een aantal stappen gezet. Zo hebben de sociale partners bijgedragen aan de realisatie van meer stageplaatsen en werken zij via CAO-afspraken en opleidingsfondsen aan de inzetbaarheid van werknemers. Het kabinet heeft voorts de toegang van buitenlandse kenniswerkers versoepeld via de Kennismigrantenregeling. Ook is in 2004 het Platform Bèta-techniek opgericht om de uitstroom van studenten uit het bètatechnisch hoger onderwijs te vergroten en een betere benutting van bestaand talent in bedrijven en onderzoeksinstituten. Acties als JetNet, het promoten van vakmanschap in het MBO-onderwijs en arbeidsmarktprogramma's, gericht op het creëren van

aantrekkelijke banen in de bèta-technieksector, liggen op schema. Ook het Casimir-initiatief is inmiddels goed op stoom gekomen.

Het Casimir programma verstrekt subsidies aan bedrijven en kennisinstellingen die getalenteerde onderzoekers onderling uitwisselen. Na een experimentenronde in 2004 is in 2005 de eerste ronde van het programma door NWO uitgevoerd. In deze ronde zijn 151 voorstellen ingediend en beoordeeld door een commissie met een brede disciplinaire samenstelling. Uiteindelijk zijn de 23 best gekwalificeerde voorstellen gehonoreerd. De 'call' 2006 is in april door NWO geopend en liep tot 1 september. Eind 2006 worden de gehonoreerde voorstellen bekend gemaakt.

Van belang is ook dat het beroepsonderwijs goed aansluit op de behoeften van bedrijven. In 2005 heeft het kabinet €415 miljoen geïnvesteerd, o.a. voor praktijklokalen en stages. Daarbovenop komt in 2006 een impuls voor het actieprogramma *Beroepsonderwijs in Bedrijf* (€229,5 miljoen). Dit actieprogramma betreft een integrale aanpak en richt zich met name op het aanbieden van stage- en leerwerkplekken, scheppen van de goede randvoorwaarden en zorgen voor prikkels aan de zijde van het bedrijfsleven om leren op de werkplek mogelijk te maken. Onderdeel daarvan is een fonds - van €32,5 miljoen in 2007 en bij positieve evaluatie ook in 2008 - dat financiële prikkels geeft voor de samenwerking tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om leer/werktrajecten waarbij een deel van het curriculum in het bedrijfsleven wordt ingevuld. Het leren op de werkplek wordt hiermee gestimuleerd waardoor het onderwijs praktijkgericht wordt. Een voorbeeld van een publiek-privaat samenwerkingsverband is dat van Joop van den Ende met het ROC van Amsterdam. Zij hebben het project TEAMstages opgezet met als ambitie om over 3 jaar 500 stageplekken extra te hebben in Amsterdam en breder in de regio.

Ter stimulering van de ondernemerscultuur in Nederland is vroegtijdige aandacht voor ondernemerschap in het onderwijs van belang. Het Partnership "Leren Ondernemen" van EZ en OCW stimuleert dit. Via een aantal roadshows zijn betrokken partijen (bedrijven, schoolbesturen, docenten en studenten) bij elkaar gebracht en zijn best practises op dit gebied verspreid. Via de docentstage lopen docenten stage in een bedrijf en kunnen zij de aldus opgedane ervaring gebruiken in hun lesprogramma. Via de FES-impuls 2006 wordt in totaal €20 miljoen extra beschikbaar gesteld voor ondernemerschap in het onderwijs. Van de impuls is €8 miljoen bestemd voor de financiële ondersteuning van lokale projecten op het vlak van ondernemerschapsonderwijs. Daarnaast is €12 miljoen bestemd voor de naar Amerikaans voorbeeld oprichting van een aantal "Centres of Entrepreneurship" bij universiteiten en hogescholen.

Box: aanbod voor miniondernemingen

De stichting Jong ondernemen werkt met Learning companies. Deze staan niet ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel (KvK), maar in het register van Jong Ondernemen. Dat is ook

het enige onderscheid ten opzichte van 'echte' ondernemingen. Echte ondernemers - zonder op de stoel van de jonge ondernemers te gaan zitten - delen als mentor hun praktische kennis met de deelnemers. Zij coachen de jongeren vanaf de zijlijn bij hun bedrijfsvoering. In het MBO en HBO heeft men de weg naar Jong Ondernemen al gevonden. In 2005 waren er 243 miniondernemingen in het MBO en 390 in het HBO.

6. Innovatie

Met de investeringen van het kabinet in kennis en innovatie (Hoofdlijnenakkoord, BSIK, FES-meevaller 2005 en 2006) en de herijking van het financieel EZ-instrumentarium is een belangrijke impuls gegeven aan het vernieuwingsvermogen van het (industriële) bedrijfsleven. Een groot gedeelte van de investeringen draagt direct bij aan het vernieuwingsvermogen van de industrie. Voorbeelden zijn het Holst Center in Zuid Oost Nederland (als onderdeel van het programma Point One), het WFCS voor voeding in Twente (als onderdeel van het programma Food en Nutrition Delta), het Center for Translational Molecular Medicine (gezondheid) en het topinstituut Waternet. Maar ook de middelen voor innovatievouchers en innovatieprestatiecontracten dragen hieraan bij, ook met name voor het MKB.

Basispakket

Het brede basispakket is o.a. gericht op het vernieuwingsvermogen van alle Nederlandse bedrijven, met name in het MKB. Op een aantal onderdelen is dit basispakket specifiek aantrekkelijker gemaakt voor innovatie in de industrie. Zo is via de introductie van procesinnovatie in de WBSO deze regeling beter gaan aansluiten op concrete innovatieprocessen in het bedrijfsleven. De innovatievouchers blijken in een belangrijke behoefte te voorzien om de kennisvraag van bedrijven meer te laten aansluiten op het aanbod van kennisinstellingen. In 2006 en 2007 worden 3.000 kleine (t.w.v. €2500,-) en 3.000 grote vouchers (t.w.v. max. €7500,- met een eigen bijdrage van eenderde deel, max. €2500,-) verstrekt. Het CPB is op dit moment bezig met een effectmeting naar de vouchers. De resultaten worden begin 2007 verwacht.

Box: innovatievoucher voor Dot-N

Dot-N is een eenmansbedrijf en koopt en verkoopt electronica-onderdelen, met als specialisatie LED-verlichting. Een van de klanten van Dot-N is een klein zwembad in Berlicum dat de huidige halogeenlampen in het water wilde vervangen door LEDs. Met behulp van innovatievouchers is Dot-N in contact gekomen met TNO Industrie en Techniek. Deze samenwerking is volgens Dot-N "buitengewoon vloeïend" verlopen. "Ik ben nu bezig met het organiseren van de productlijn. Zodra dat draait, denk ik dat het snel gaat".
Bron: SenterNovem

In 2005 en 2006 zijn verschillende pilots gestart om ervaringen op te doen met Innovatieprestatiecontracten: meerjarige afspraken tussen overheid en een groep van bedrijven onder leiding van een penvoerder (bijvoorbeeld een branche-organisatie) over innovatie. Het gaat o.a. om NRK, Focwa, Holland Marine Equipment en FME. In het najaar van 2006 komt op basis van deze ervaringen een definitieve IPC-regeling beschikbaar. Ook een initiatief als het Applicatiecentrum Productietechnologie (ACP) dat

ondernemers in de maakindustrie ondersteunt bij het beantwoorden van praktische vragen op het gebied van productietechnologie, draagt bij aan meer innovatie in de industrie.

Box: ervaring ACP

“Ik ben zeer tevreden over de adequaatheid waarmee het ACP kennis naar voren heeft gebracht. De prijs/kwaliteitverhouding is prima. Al moet ik als Groninger natuurlijk zeggen ”altijd te duur”. Maar dat is in dit geval helemaal niet waar. Ik kan met mijn vraag ook naar een ingenieursbureau gaan, maar de stap die ik dan moet nemen is te groot. Ik moet dan namelijk al precies kunnen formuleren wat mijn probleem is. Het ACP stuurt iemand langs om poolshoogte te nemen en die daarna aan de slag gaat. Snel, zakelijk en helder, zo heb ik het ACP ervaren.”

Bron: Werkman

Programmatisch pakket

Het programmatisch pakket richt zich via een gerichte inzet van mensen en middelen op sectoren, technologieën en netwerken waarin Nederland zich kan onderscheiden. De afgelopen periode is gestart met het opzetten van enkele innovatieprogramma's op de sleutelgebieden High Tech Systems, Flowers en Food en Water en een impulsprogramma voor de Creatieve industrie. Deze sleutelgebieden worden o.a. gekenmerkt door een (internationaal) sterke industrie (zie ook hoofdstuk 2) en een toonaangevende kennisinfrastructuur. In 2006 zijn enkele innovatieprogramma's van start gegaan, te weten Point One (nanoelectronica en gedistribueerde systemen), Food en Nutrition Delta (voeding) en Wattertechnologie.

Box: Point One

De ambitie van het Innovatieprogramma **Point-One** is om de belangrijkste internationale hotspot voor Nanoelectronica en Embedded systemen te worden. De kern is gericht op het opbouwen van een hecht en dynamisch netwerk van nationale en Europese voorlopers, zoals grote industriële partijen (ASML, NXP, Philips), universiteiten (UT, TUE, TUD), onderzoeksinstituten (Holst, Imec, TNO en ESI) en veel middelgrote en kleine bedrijven.

Een breed gedragen vraaggestuurde strategische innovatie agenda geeft de internationaal onderscheidende focus en strategie voor de activiteiten van Point-One. Pijlers binnen het programma zijn:

- het ontwikkelen van 'state-of the art' strategische samenwerkingsprojecten;
- het organiseren van kennisoverdracht en netwerkvorming tussen bedrijven en kennisinstellingen;
- het voorzien in de groeiende behoefte aan hoogwaardige kenniswerkers (béta technici en onderzoekers);
- het goed benutten van het enorme innovatief potentieel van het MKB en het creëren van nieuwe bedrijvigheid.

Bij de totstandkoming van deze programma's zijn tientallen bedrijven, kennisinstellingen en andere spelers betrokken geweest om hun krachten te bundelen om sterktes uit te bouwen. De bereidheid van deze partijen om ook financieel substantieel in deze programma's te investeren toont aan dat we met de programmatische aanpak op de goede

weg zijn om kansen voor Nederland ook daadwerkelijk te verzilveren. Voor het sleutelgebied chemie zijn de eerste verkenningen gestart voor een mogelijk innovatieprogramma. Voor de creatieve industrie is in lijn met de brief Cultuur en Economie van oktober 2005 in mei 2006 de Creative Challenge Call geopend voor projecten die creatieve en andere bedrijven bij elkaar brengen. Met deze Creative Challenge Call is in totaal een bedrag van €3 miljoen gemoeid. In november wordt bekend gemaakt welke projecten zullen worden gehonoreerd.

Uitdagings

Sommige excellente MKB-bedrijven ontwikkelen innovatieprojecten die grote commerciële en groeikansen hebben, maar die niet goed in de innovatieprogramma's passen. Voor deze bedrijven is het Uitdagingskrediet bedoeld. Deze renteloze kredietregeling is in februari 2006 gepubliceerd. In 2006 en 2007 is in totaal ongeveer € 25 miljoen beschikbaar. Aan de eerste vijf bedrijven is inmiddels een Uitdagingskrediet toegekend. De kredieten kunnen oplopen tot €1 miljoen.

Box: uitdagingskrediet aan Actiflow B.V t.w.v. €297.300,-

“Als je een overheidskrediet krijgt om een vinding naar de markt te brengen, volgen particuliere investeerders gemakkelijker. Ze weten dat de technologie goed gecheckt is. Het is dus niet alleen het geld; het gaat ook om het vertrouwen in de vinding die het uitstraalt.”

Bron: SenterNovem

Voor industrie én diensten

Innovatie vindt in toenemende mate in netwerken plaats. Een innovatieve industrie kan daarom niet zonder een innovatieve dienstensector en omgekeerd. Richtte het innovatiebeleid, mede vanwege het accent op technologie en R&D, zich in het verleden vooral op bedrijven uit de maak- en procesindustrie, met de herziening van het EZ-instrumentarium is er ook meer aandacht gekomen voor de stimulering van innovatie in de dienstensectoren. Een voorbeeld zijn de innovatievouchers die ook een brug slaan tussen innovatievragen van de dienstensector en kennisinstellingen. Ook de activiteiten met betrekking tot de creatieve industrie zijn hier een goed voorbeeld van. Eind 2006 zal de Europese Commissie een rapport publiceren op het gebied van innovatie in de dienstensector.

Aansluiten op internationale netwerken

In toenemende mate vindt innovatie plaats via grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden. Zowel het EU-Kaderprogramma (KP7) als Eureka zijn hierop gericht. Nederland heeft zich de afgelopen periode bij de onderhandelingen over KP7 (ingangdatum 1 januari 2007) sterk gemaakt om de aansluiting op de industrie en daarbinnen het MKB te verbeteren. Instrumenten hierbij zijn de European Technology Platforms (ETP's), Joint Technology Initiatives (JTI's) en het Eurostarsprogramma (specifiek voor het MKB). Via Eureka ondersteunt EZ Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen zowel financieel als flankerend bij deelname aan internationale

innovatiesamenwerkingsprojecten binnen Eureka-kader. In 2006 bedraagt de ondersteuning €25 miljoen voor meer generieke projecten en €45 miljoen voor ICT-projecten die vallen binnen de specifieke Eureka-kaders ITEA en Medea.

7. Aandacht voor specifieke sectoren en groepen van bedrijven

Kapitaalmarktpakket

Een belangrijk aandachtspunt is de werking van de kapitaalmarkt. Met het kapitaalmarktpakket worden knelpunten op het gebied van de financiering van starters en snelle groeiers aangepakt. Zo is in de BBMKB het garantiepercentage voor starters verhoogd van 66,67% naar 80%. Voorts is in 2006 het budget met €150 miljoen verhoogd tot €602 miljoen om aan de toenemende vraag te kunnen voldoen. Tenslotte zijn aanpassingen voorzien om de verstrekking van kleine kredieten te bevorderen. Een ander onderdeel van het kapitaalmarktpakket is de nieuwe Groefaciliteit die in 2006 wordt geïntroduceerd. Hiermee worden de financieringsmogelijkheden voor snelgroeiende en vaak innovatieve ondernemers verruimd. Naar verwachting zullen ook innovatieve bedrijven substantieel gebruik gaan maken van de Groefaciliteit. In 2006 kan voor €85 miljoen aan garanties worden afgegeven, geleidelijk oplopend tot €170 miljoen in 2009.

In 2005 is gestart met de TechnoPartner Seed faciliteit. In technostarters gespecialiseerde fondsen kunnen 50% co-financiering door de overheid ontvangen. Voor deze regeling was vorig jaar €12 miljoen beschikbaar. Vanwege de hoeveelheid goede voorstellen is het budget tot ruim €20 miljoen verhoogd. Ook in 2006 is het budget vanwege het aanbod aan goede voorstellen wederom verhoogd, van €24 miljoen naar €27 miljoen.

Scheepsbouw

Sinds het begin van 2006 is de Borgstellingsregeling scheepsbouw van kracht. Deze regeling, die aansluit bij dergelijke regelingen van andere landen, creëert een gelijk spelveld voor bedrijven in de scheepsbouwsector als het gaat om het verkrijgen van financiering. Voorts heeft het kabinet in de Miljoenennota 2007 €60 miljoen uitgetrokken voor het creëren van een gelijk spelveld op het gebied van scheepsbouwinnovatie.

8. Betrokken overheid: aanspreekpunten

Met de instelling van aanspreekpunten voor sectoren en (innovatieve) clusters van bedrijven is concreet invulling gegeven aan de betrokken overheid. De aanspreekpunten zijn op 1 januari 2005 operationeel geworden en hebben zich zowel pro-actief als reactief op de ontwikkelingen in de diverse sectoren ingespeeld. Een voorbeeld betreft de activiteiten die FME-CWM in 2006 heeft opgezet rondom beroepsonderwijs en de scholing van werkenden. Een ander voorbeeld van het werk van aanspreekpunten zijn de tariefschorsingen voor de verwerkende industrie. Tariefschorsingen en tariefquota maken de rechtenvrije import mogelijk van goederen die niet (of niet in voldoende mate in het geval van tariefquota) kunnen worden geleverd vanuit Gemeenschapsbronnen. Dit levert

jaarlijks aanzienlijke financiële besparingen op voor de verwerkende industrie. Een voorbeeld betreft de schorsing die geldt op bepaalde de LCD module. Hierop is per 1 juli 2005 een schorsing in werking getreden die heeft geleid tot een voordeel voor (Nederlandse) bedrijven dat oploopt tot tientallen miljoenen euro's op jaarbasis.

4. Conclusie

De industrie levert een belangrijke bijdrage aan het groeiherstel van de Nederlandse economie. Ook heeft de industrie volop kansen om zich de komende tijd verder te ontwikkelen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de internationale vergelijking. Ook de ondernemers zijn optimistisch gestemd. Onder andere door verdere slimme inzet van personeel en (niet technologische) innovatie via kennisbundeling en organiserend vermogen van betrokken partijen kunnen de kansen worden benut.

Op de verschillende actielijnen van de Industriebrief zijn de afgelopen jaren veel resultaten geboekt. Het industriebeleid werkt en daarmee is het ondernemingsklimaat voor (industriële) bedrijven verbeterd. Deze verbetering is ook zichtbaar in het feit dat Nederland inmiddels weer in de top 10 (plaats 9) van de ranglijst van het World Economic Forum staat. Ook zien we dat het nieuwe beleid tot veel dynamiek in het veld leidt. Bedrijven, kennisinstellingen en andere (regionale) spelers organiseren zich om sterktes uit te bouwen en willen hierin ook investeren.

Tegelijk blijft een betrokken overheid nodig om ook in de toekomst ondernemers een stimulerende omgeving te bieden. Een aantal thema's, zoals regeldruk of innovatie, vragen om blijvende aandacht van de overheid. Ook zijn in hoofdstuk 2 een aantal nieuwe accenten opgedoken waarop het industriebeleid moet inspelen. Te denken valt hierbij aan oplossingen voor tekorten aan gekwalificeerd personeel, de aanpak van congestie en het toenemende belang van (niet technologische) innovatie in de diensten ten behoeve van (niet technologische) innovatie in de industrie. Ook het belang van verdere samenwerking tussen (MKB-)bedrijven in de keten (bedrijven onderling en samenwerking met kennisinstellingen) en een goede ketenregie vragen om een betrokken overheid. Tenslotte blijft effectieve kennis van en netwerken met specifieke sectoren nodig om goed op de kansen van de industrie te kunnen inspelen.

Het is daarom zaak om dit momentum van industrie en industriebeleid de komende tijd vast te houden.

Bijlage 1. Stand van zaken actielijnen Industriebrief

In deze bijlage wordt gedetailleerd ingegaan op de stand van zaken van de actielijnen van de Industriebrief. De Industriebrief adresseert de volgende knelpunten:

1. Aanpak druk van wet- en regelgeving;
2. Flexibilisering arbeidsmarkt;
3. Fysieke ruimte;
4. Fiscaal ondernemingsklimaat;
5. Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt;
6. Innovatie;
7. Aandacht voor specifieke sectoren en groepen van bedrijven.

Hiernaast was de “betrokken overheid” een (achtste) doorsnijdende actielijn van de Industriebrief. Na een aantal jaren te veel op afstand van het bedrijfsleven te hebben gestaan, markeerde de Industriebrief de overgang naar een betrokken overheid met hart voor de industrie.

In de volgende paragrafen wordt verslag gedaan van de stand van zaken op deze actielijnen.

1. Aanpak druk van wet- en regelgeving

Vermindering administratieve lastendruk met 25%

Over de voortgang van de administratieve lastendrukvermindering is de Tweede Kamer begin oktober 2006 nader geïnformeerd. De voortgang ligt op schema. In 2007 zal de administratieve lastendruk met €4,1 miljard zijn teruggedrongen. Hiermee wordt het streefcijfer van een kwart minder administratieve lasten ten opzichte van 2002 gehaald.

Aanpak tegenstrijdige regelgeving

Over de stand van zaken met betrekking tot de aanpak van tegenstrijdige regelgeving is de Tweede Kamer in mei 2006 geïnformeerd¹⁶. De oplossingen die al door de verschillende gemeentelijke werkgroepen en in het Rijksconvenantenoverleg zijn gevonden, worden nu over de gemeenten en de (gemeentelijke) inspectiediensten uitgerold. Zodoende wordt gezorgd voor een landelijke dekking voor de gevonden oplossingen en wordt voorkomen dat ondernemers geconfronteerd worden met tegenstrijdige (interpretaties van) regels.

De rol van de gemeenten is bij deze uitrol cruciaal. Daarom zijn (regionale) convenanten afgesloten waarbij gemeenten en provincies zich committeren om de reeds gevonden oplossingen over te nemen, zodat het wiel niet nog eens uitgevonden hoeft te worden. Zo is met de G-31 gemeenten en Almere (waardoor ruim 70% van het BNP gecoverd wordt)

¹⁶ Kamerstukken II 2005-2006, 29515, nr. 143.

op 12 december 2005 een convenant getekend waarbij de gemeenten zich committeren om:

1. de strijdige regels aan te pakken dan wel accountmanagement in te voeren;
2. alle vergunningen door te lichten op nut en noodzaak;
3. de gemeentelijke bedrijvenloketten te koppelen aan het landelijke bedrijvenloket (www.bedrijvenloket.nl).

Daarnaast is op 7 juni 2006 met Oost-Groningen en de Veenkoloniën als ook op 14 september 2006 met het Noordzeekanaalgebied een regionaal convenant afgesloten. Op 2 november aanstaande zal een convenant getekend worden met de gemeente Delft.

Om de ondernemers en de (gemeentelijke) inspectiediensten te informeren over de gevonden oplossingen zijn en worden de zogenaamde sectorale kompassen met oplossingen en misverstanden opgesteld. In juni van dit jaar zijn 25.000 kompassen voor de horecasector verspreid onder horecaondernemers en inspectiediensten voor die sector. Dit najaar volgen nog kompassen voor de detailhandel, de kinderopvang en de brandweer.

Sinds 2005 zijn in de gemeente Eindhoven en Emmen werkgroepen voor de aanpak van strijdige regels op het gebied van kleinmetaal actief geweest. De resultaten van deze werkgroepen zullen tevens de basis zijn voor de branchewijzer voor de kleinmetaalindustrie die in samenwerking met het ministerie van VROM begin 2007 gepresenteerd zal worden.

Vereenvoudiging vergunningen

De Tweede Kamer is in mei en oktober 2006 geïnformeerd over de voortgang van het project vereenvoudiging vergunningen¹⁷. Een doorlichting van alle vergunningstelsels heeft uitgewezen dat er thans 1.118 stelsels op rijksniveau zijn en dat jaarlijks 2,74 miljoen vergunningen aan burgers en bedrijven worden verleend. Ieder vergunningstelsel is inhoudelijk beoordeeld. Dit heeft geleid tot een pakket maatregelen waardoor het aantal verleende vergunningen met 42% zal worden verminderd tot 1,57 miljoen, en het aantal vergunningstelsels met 22% tot 870 stelsels. Een van de maatregelen daarin is de invoering van de omgevingsvergunning. Daarmee worden alle vergunningstelsel op het terrein van milieu, ruimtelijke ordening en huisvesting geïntegreerd. Voorts heeft het kabinet aangegeven dat het voor een beperkt aantal onderwerpen een fundamentele verkenning zal uitvoeren. Daarbij wordt redenerend vanuit een 'greenfield' situatie gekeken naar nut en noodzaak van regelgeving en vergunningen. Deze is gericht op:

- problematiek rond bouwprojecten;
- transportbelemmeringen.

Het streven is dat deze adviezen in het voorjaar 2007 gereed zijn.

Intensivering meldpunt voorgenomen regelgeving

¹⁷ Meibrief: Kamerstukken II 2005-2006 29 515, nr. 140; Oktoberbrief, kenmerk OI/PVV/6080948.

De intensivering van het Meldpunt Voorgenomen Regelgeving heeft vorm gekregen door de dossierhouders op de verschillende departementen bij het uitvoeren van de Bedrijfseffectentoets meer aandacht te laten schenken aan de kwalitatieve en kwantitatieve effecten van nieuwe wet- en regelgeving voor het bedrijfsleven. Sinds 1 juni 2006 worden – als onderdeel van de Bedrijfseffectentoets – de nalevingskosten van nieuwe wet- en regelgeving systematischer in kaart gebracht. Het EIM heeft daartoe een meetmodel ‘inhoudelijke nalevingskosten’ ontwikkeld. Hierdoor wordt veel systematischer dan voorheen naar de directe gevolgen van de voorgenomen wet- en regelgeving voor het bedrijfsleven gekeken. Per oktober 2006 wordt de Bedrijfseffectentoets uitgebreid met een toetsingskader vergunningen.

Eén op één implementatie EG-regelgeving

Het kabinet neemt Europese regelgeving in principe één op één over. Van bestaande regelgeving is – op basis van meldingen van het bedrijfsleven – onderzocht of er sprake is van nationale koppen en zo ja of deze kunnen verdwijnen. De Tweede Kamer is hierover in mei 2006 geïnformeerd¹⁸. Van 105 meldingen bleek na onderzoek circa eenderde een nationale kop te zijn. Een voorbeeld van een nationale kop is dat in Nederland verdergaande eisen zijn gesteld op gebied van arbeidsomstandigheden dan de eisen die op grond van Europese richtlijnen minimaal noodzakelijk zijn. Na de beoogde herziening van de totale Arbowetgeving per 1 januari 2007, bestaan er – behalve ter bescherming tegen zeer ernstige risico's voor veiligheid en gezondheid van werknemers – geen nationale koppen meer in die wetgeving. Een ander voorbeeld is dat detailniveau van het milieujaarverslag en de verplichting van het verslag voor de mestverwerkende bedrijven in Nederland verder gaan dan in andere lidstaten. Het kabinet houdt de rapportageverplichtingen in het milieujaarverslag in 2006 kritisch tegen het licht en zal verplichtingen waar mogelijk schrappen.

In het najaar van 2006 zal een tweede inventarisatie onder bedrijven van (vermeende) koppen worden gehouden, waarna ook deze worden geanalyseerd. Hierbij zal ook aandacht zal worden besteed aan de wijze van handhaven van wet- en regelgeving. De eindrapportage over de tweede fase wordt in het voorjaar van 2007 verwacht.

Kansenzones

Rondom de technische universiteiten in Delft, Twente en Eindhoven zijn kansenzones ingesteld om aantal starters en snelle groeiers te stimuleren. Op iedere kansenzone is een Formulemanager die ondernemers coacht bij het aanvragen van subsidies en vergunningen. De kansenzones liggen rond de technische universiteiten, omdat daar veel potentiële ondernemers zitten onder studenten en afgestudeerden. De kansenzone in Delft is gestart in april 2005. Er zijn inmiddels ruim 20 bedrijven gevestigd. De andere twee zones zijn begin 2006 gestart. Zowel in Twente als in Eindhoven hebben zich inmiddels 5

¹⁸ Kamerstukken II 2005-2006, 29515, nr. 143.

bedrijven gevestigd. Eind oktober 2006 zal met alle betrokken partijen een conferentie worden gehouden over de resultaten tot nu toe.

Commissie Stevens

De Commissie Stevens heeft in het domeinrapport Industrie hinderlijke regels benoemd en ten aanzien van deze regels 10 aanbevelingen geformuleerd. De aanbevelingen betreffen o.a. het vergemakkelijken van het naleven, het versoepelen van het ontslagrecht, het beperken van de mate waarin certificeringseisen worden gesteld en het efficiënter maken van aanbestedingsprocedures. Voor het actieplan op deze aanbevelingen van de Commissie Stevens wordt verwezen naar bijlage 3 van deze voortgangsrapportage.

2. Flexibilisering arbeidsmarkt

Bijdrage activerende sociale zekerheid aan arbeidsmarktdynamiek

In lijn met het streven naar een zo hoog mogelijke participatiegraad heeft het kabinet - mede op basis van SER-advisering - in de sociale zekerheid over een brede linie belangrijke hervormingen doorgevoerd. De hervormingen zijn gericht om de circulatiefunctie van de sociale zekerheid te verbeteren. Daarbij staat de terugkeer naar werk voorop. Belangrijke hervormingen vinden plaats bij de verzekering bij arbeidsongeschiktheid (WAO) en werkloosheid (WW).

Kernpunt van de nieuwe Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) is de opsplitsing in twee regelingen: de regeling *Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten* (WGA) en de regeling *Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten* (IVA). De nieuwe regelingen zijn vooral bedoeld om het stelsel activerender te maken. Doelstelling is dat gedeeltelijk arbeidsgeschikten zo veel mogelijk aan het werk blijven. Hiertoe zet het kabinet een aantal instrumenten in, onder andere werkplekaanpassingen, reïntegratietrajecten (regulier of in de vorm van de Individuele Reïntegratie Overeenkomst (IRO)) en proefplaatsing. Ook werkgevers ontvangen een aantal (financiële) prikkels om gedeeltelijk arbeidsgeschikten aan een baan te helpen.

Op het terrein van de werkloosheid is op 1 oktober 2006 de nieuwe Werkloosheidswet in werking getreden. Deze WW is gericht op preventie en snelle reïntegratie van mensen die tijdelijk aan de kant staan.

Op de Werktop in december 2005 zijn afspraken gemaakt met sociale partners over werk en scholing. Verminderen van schooluitval en verhogen van het kwalificatieniveau van de beroepsbevolking zijn de belangrijke doelstellingen. Ingezet wordt op versterking van het MBO, voor- en vroegschoolse educatie, leerwerktrajecten en stageplaatsen.

Aanpassing ontslagrecht

Per 1 maart 2006 is het ontslagrecht op de volgende punten aangepast:

- Overgang van het *last in – first out* beginsel naar het afspiegelingsbeginsel, waardoor ontslagen meer over werknemers in verschillende leeftijdscategorieën worden gespreid.
- Niet langer toetsen van collectieve ontslagen op bedrijfseconomische noodzaak, indien werkgever en vakbonden daarover overeenstemming hebben bereikt.

Per 1 oktober 2006 is de volgende aanpassing van kracht geworden:

- Beperking van de verwijtbaarheidstoets in de WW. Hierdoor worden pro forma procedures - waarbij een werknemer bezwaar maakt tegen ontslag met als doel het veiligstellen van de WW uitkering – bij kantonrechter en CWI voorkomen.

Financieel aantrekkelijker maken van de mogelijkheden om langer te werken

Om langer doorwerken voor ouderen te bevorderen is de fiscale facilitering van VUT en prepensioen vervallen.

Ter stimulering van het aantal gewerkte uren en het vergroten van het arbeidsaanbod heeft het kabinet besloten tot:

- intensivering kinderopvang per 1-1-2007 van €125 miljoen.
- verplichte werkgeversbijdrage kinderopvang per 1-1-2007.

Daarnaast heeft het kabinet uitvoering gegeven aan de motie Van Aartsen/Bos.

Scholen zijn vanaf 1 augustus 2007 verplicht om van 7:30 tot 18:30 voor- en naschoolse opvang te organiseren als ouders daarom vragen.

3. Fysieke ruimte

Bereikbaarheid en fysieke infrastructuur

Nota Ruimte

Het kabinet heeft de programma-aanpak Nota Ruimte ontwikkeld om in gebieden met een complexe opgave voortvarend en in samenhang besluiten te nemen over een selectief aantal projecten. De projecten zijn van groot belang voor de ruimtelijke ontwikkeling van de betrokken regio's. Deze aanpak wordt momenteel toegepast in de Noordvleugel (inclusief de regio Utrecht), de Zuidvleugel en het Groene Hart van de Randstad en in Zuidoost Brabant / Noord Limburg met elk een eigen programmabewindspersoon. Deze programma-aanpak verbetert de samenwerking tussen de betrokken departementen en met de regio. Rijk en regio hebben met de programma-aanpak een gezamenlijke focus ontwikkeld waardoor de ambtelijke en bestuurlijke energie gericht wordt ingezet.

Het kabinet heeft eind september/begin oktober 2006 een uitvoeringsagenda Nota Ruimte naar de Kamer gestuurd. Daarin legt het kabinet een aantal accenten met nieuwe acties voor die de uitvoering een impuls geven. Daarbij is tevens aandacht besteed aan de herstructurering van bedrijventerreinen.

Bedrijventerreinen

In september 2006 heeft het kabinet gerapporteerd over de voortgang van het Actieplan Bedrijventerrein, een uitwerking van de nota Ruimte. Hiermee is een omslag gemaakt in het bedrijventerreinenbeleid. Die omslag heeft dan vooral betrekking op het maken van scherpere keuzes en het sterker accent leggen op concrete uitvoering. Het plan kent een generiek spoor met een beperkt aantal thematische acties, zoals innovatieve bedrijventerreinen, veilig ondernemen en publiek-private en gebiedsgerichte samenwerking. Deze acties moeten in algemene zin een bijdrage leveren aan herstructureren of nieuw ontwikkelen van bedrijventerreinen.

Specifiek richt het actieplan zich op de zogenaamde Topprojecten bedrijventerreinen. Dit zijn bedrijventerreinen van nationaal belang. Er zijn Topprojecten herstructurering (herstructurering van verouderde bedrijventerreinen) en Topprojecten nieuwe terreinen (aanleg van nieuwe bedrijventerreinen). De subsidieregeling voor herstructurering Topprojecten bedrijventerreinen is 1 januari 2005 van kracht geworden. Tot op heden heeft EZ aan 17 Topprojecten herstructurering een financiële bijdrage geleverd. Voorbeelden van projecten die in 2006 zijn gehonoreerd zijn :

Box: voorbeelden van topprojecten bedrijventerreinen

<i>Topproject</i>	<i>Gemeente(n)</i>	<i>Korte typering van het project</i>
De Krogten	Breda	Reconstructie ontsluitingsweg ten behoeve van verbetering bereikbaarheid van het terrein.
Ekkersrijt	Eindhoven	Verbetering interne ontsluiting als gevolg van verlegging

		externe ontsluiting.
Spaanse Polder	Schiedam	Herinrichting ten behoeve van 4 samenhangende bedrijvencusters, onder meer door sanering en uitkoop van bestaande bedrijfspanden en door vergroting van de bereikbaarheid.
Chemelot	Sittard	Verbetering verkeersstructuur op en bereikbaarheid van de chemiecampus.

Nota mobiliteit

Om de Nota Mobiliteit te realiseren, is een concrete uitvoeringsagenda opgesteld. Daarin staat hoe het rijk - samen met de decentrale overheden, bedrijven, burgers, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen - uitvoering geeft aan het in de Nota Mobiliteit geschetste beleid. De acties van de decentrale overheden worden opgenomen in decentrale uitvoeringsplannen, die bij de regionale en provinciale verkeers- en vervoersplannen worden opgesteld

De uitvoeringsagenda is een vertaalslag tussen het (lange termijn) beleid, zoals vastgelegd in de Nota Mobiliteit, en het concrete handelen van het rijk in het hier en nu. Ook worden met deze uitvoeringsagenda prioriteiten voor de komende periode gesteld. De uitvoeringsagenda beschrijft concreet wat we gaan doen in de komende twee tot vier jaar en wie wat gaat doen.

Pieken in de Delta

In 2006 is de uitvoering van de Pieken in de Delta gestart. In vijf gebieden (het programma Noord-Nederland maakt pas vanaf 2007 onderdeel uit van het nieuwe beleid) zijn programmacommissies bestaande uit vertegenwoordigers van de belangrijkste regionale spelers en het Ministerie van Economische Zaken, ingesteld. Zij hebben programmadocumenten gemaakt waarin de economische perspectieven van het gebied staan beschreven die de komende jaren gerealiseerd zullen worden. Projecten die bijdragen aan de doelen van de programma's komen voor financiering in aanmerking. De 'Subsidieregeling pieken in de delta aanloopjaar 2006' geeft de voorwaarden aan voor deze financiering.

Vanaf 2006 is het zogenaamde Gebiedsgerichte Innovatiebeleid, dat in 2005 vooruitlopend op de uitvoering van de Pieken in de Delta was ingezet, integraal opgenomen in het gebiedsgerichte beleid. Omdat excellente innovatieve prestaties vaak geografisch verankerd zijn en de uitwerking regionale zwaartepunten kent, vormt het versterken van het innovatieve vermogen een belangrijk onderdeel van een aantal gebiedsgerichte programma's. Daar waar binnen deze programma's wordt ingezet op versterking van het innovatieklimaat, wordt synergie gezocht met de nationale innovatieprogramma's. Deze synergie wordt ook op internationaal vlak gezocht. Innovatie stopt immers niet bij de grenzen van Nederland.

Voor de uitvoering van het beleid in 2006 is een bedrag van €25 miljoen beschikbaar. Voor de periode 2007 – 2010 is €191 miljoen gereserveerd voor projecten in de vijf gebieden. Noord-Nederland kan voor die periode rekenen op een bijdrage uit de Pieken in de Delta van €80 miljoen. Bovenstaande bedragen zullen nog minimaal verdubbeld worden met regionale bijdragen.

Nota Zeehavens

Doel van het zeehavenbeleid is het verbeteren van de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse zeehavens, binnen de randvoorwaarden van leefomgeving en veiligheid. Het rijk voert dit beleid uit langs drie hoofdlijnen:

- **Marktwerking:** verbeteren van de marktomstandigheden van voor havengerelateerde bedrijven;
- **Randvoorwaarden:** reguleren en bevorderen van de veiligheid en de kwaliteit van de leefomgeving;
- **Infrastructuur:** instandhouden en verbeteren van de bereikbaarheid van de zeehavens.

Sinds 2005 wordt gewerkt aan de uitvoering van de beleidsacties die voortkomen uit deze hoofdlijnen. Verbetering van de marktomstandigheden wordt mede gerealiseerd door intensief in te zetten op het stroomlijnen van overheidsinterventies in zeehavens. Het beter op elkaar afstemmen van inspecties vormt hier een belangrijk onderdeel van evenals het realiseren van een elektronisch havenloket. Voor wat betreft de randvoorwaarde ‘veiligheid’ is sterk ingezet op security in de zeehavens. De vereiste wet- en regelgeving is tot stand gekomen en wordt geïmplementeerd. Aan de randvoorwaarde ‘leefomgeving’ is o.a. invulling gegeven door de PKB Waddenzee. Daarnaast is recent initiatief genomen voor de formulering van innovatieve projecten gericht op duurzame mobiliteit in zeehavens.

Een voorbeeld van investeringen in de infrastructuur voor de maritieme toegang van de havens in het Noordzeekanaalgebied is de verdieping van de IJgeul. Dit project is in mei 2006 afgerond. Het rijk investeert voorts aanzienlijk in de achterlandverbindingen. Voorbeelden zijn de Betuweroute, de A15 en de inhaalslag in beheer en (achterstallig) onderhoud van de vaarwegen.

Digitale infrastructuur

In het najaar van 2006 zal het kabinet rapporteren over de stand van zaken van de Rijksbrede ICT-Agenda. Daarbij zal het kabinet ook ingaan op de stand van zaken van de Breedbandnota.

4. Verbetering fiscaal ondernemingsklimaat

De afgelopen periode zijn forse stappen gezet om het fiscaal ondernemingsklimaat in Nederland aantrekkelijker te maken. Zo is het tarief van de vennootschapsbelasting (Vpb) inmiddels verlaagd van 34,5% naar 29,6%. Met de nieuwe wet “Werken aan winst” wordt voorgesteld om het tarief verder omlaag te brengen naar 25,5% per 1 januari 2007.

Ook worden er specifieke maatregelen genomen voor het MKB. Zo gaat het MKB-tarief in de Vpb naar 20% en komt er een tweede schijf met een tarief van 23,5% tot €60.000,-. In de inkomstenbelasting komt een MKB winstvrijstelling van 10%.

Van oudsher heeft Nederland door zijn internationale oriëntatie een sterke positie als locatie voor (regionale) hoofdkantoren van internationaal opererende bedrijven. Als gevolg van de lage tarieven of de lage effectieve druk in sommige andere landen, dreigen de financieringscentra van ondernemingen en de daarbij behorende werkgelegenheid echter verloren te gaan. Dit kan ook gevolgen hebben voor het behoud van sommige andere hoofdkantoorfuncties. Daarnaast is er een uitstralingseffect naar de externe zakelijke dienstverlening. In Werken aan winst wordt een groepsrentebox voorgesteld. Hiermee worden financieringsactiviteiten binnen de groep belast tegen een tarief van 5%. Dat is gunstig voor het behoud van zulke activiteiten in Nederland.

Een belangrijk speerpunt van het kabinet is de bevordering van innovatie. Daarvoor wordt in de Vpb een octrooibox geïntroduceerd met een tarief van 10%. Deze faciliteit zal naar verwachting een belangrijke rol spelen bij de keuze in welk land een bedrijf nieuwe investeringen in R&D zal doen.

In de praktijk werd de kapitaalsbelasting door buitenlandse investeerders vaak als een knelpunt ervaren. In de aanloop naar het nieuwe wetsvoorstel is de kapitaalsbelasting afgeschaft.

De dividendbelasting is een belastingheffing aan de bron. In binnenlandse verhoudingen is het een voorheffing die kan worden verrekend met de inkomstenbelasting of de vennootschapsbelasting, of kan worden teruggontvangen. In buitenlandse verhoudingen is zij een eindheffing. Voorgesteld wordt het tarief van de dividendbelasting te verlagen van 25% naar 15%. Van deze verlaging zal een positief effect uitgaan op het investeringsklimaat.

5. Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt

Verbeteren aansluiting beroepsonderwijs op behoeften bedrijven (incl. VMBO)

Het kabinetsbeleid is erop gericht om de aansluiting van het (beroeps)onderwijs met het bedrijfsleven te verbeteren. Het gaat hierbij om onder andere het op orde brengen van een meer praktijkgerichte infrastructuur op de VMBO-scholen, het realiseren van goede en voldoende stage- en leerwerkplaatsen, het te starten experiment ‘derde weg’ dat het volledig leren via het werk in plaats van de school mogelijk kan maken en de extra middelen uit de FES-meevaller 2006 ‘Beroepsonderwijs in Bedrijf’. Het kabinet heeft daarom het initiatief genomen voor het actieprogramma *Beroepsonderwijs in Bedrijf*. De hiermee gepaard gaande financiële impuls van €229,5 miljoen wordt gefinancierd uit de FES-meevaller 2006. Onderdeel daarvan is de inrichting van een fonds van €32,5 miljoen in 2007 en bij positieve evaluatie ook in 2008. Dit fonds heeft de versterking van de samenwerking tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven tot doel. Bedrijven worden op deze manier gestimuleerd de samenwerking met beroepsonderwijs aan te gaan en ook scholen worden gestimuleerd middelen hiervoor in te zetten. Het fonds grijpt dus direct in op de vraagkant van bedrijven. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om ondernemers extra (financiële) middelen te geven om zo hun leer/werktrajecten - o.a. kwaliteit van de begeleiding op de werkvloer - in te richten dat jongeren ook daadwerkelijk leren van de stage en zich kunnen ontwikkelen tot een goede vakman en of vakvrouw en of dat bedrijven zelf onderwijs in kunnen inkopen voor hun stagiairs. Het leren op de werkplek wordt hiermee gestimuleerd waardoor het onderwijs praktijkgerichter wordt. Bijzondere aandacht is hierbij ook voor de internationale oriëntatie van MBO/HBO leerlingen en docenten door internationale stages en uitwisselingsprogramma’s. Daarnaast stimuleert het fonds de totstandkoming van regionale consortia.

Box: Regionaal Opleidingsbedrijf Installatietechniek (ROI)

Installatiebedrijven hebben dringend goed opgeleide vakmensen nodig. Daarom hebben zij met elkaar het Regionaal Opleidingsbedrijf Installatietechniek - oftewel ROI - opgericht. Er zijn in Nederland nu tien ROI's, waarin honderden grote en kleinere installatiebedrijven participeren. Bij een ROI word je niet alleen voorbereid op erkende vakdiploma's, maar je komt er ook in dienst. Met alles wat daarbij hoort, zoals een CAO-loon, ATV dagen en vakantiegeld. Kenteq heeft het ROI erkend als volwaardig leerbedrijf. De installatiebedrijven die de praktijkopleiding van hun leerling(en) hebben ondergebracht bij het ROI gelden daardoor eveneens als erkend leerbedrijf. De tien ROI's beschikken over ervaren praktijkopleiders en uitstekende werkplaatsfaciliteiten in het hele land. Tijdens hun opleiding zijn de leerlingen bij het ROI in dienst. Het ROI betaalt dus het salaris en draagt alle zorg, risico en verantwoordelijkheid.

Actieprogramma Ondernemerschap en Onderwijs

Het Partnership Leren Ondernemen is door de departementen van EZ en OCW opgericht en heeft tot doel het ondernemerschap een vaste plaats te geven in het onderwijs (van primair onderwijs tot hoger onderwijs). Uit de FES-impuls 2006 wordt in totaal €20 miljoen beschikbaar gesteld. Van de impuls is €8 miljoen bestemd voor de financiële ondersteuning van lokale projecten op het vlak van ondernemerschapsonderwijs.

Daarnaast is €12 miljoen bestemd voor de naar Amerikaans voorbeeld oprichting van een aantal “Centres of Entrepreneurship” bij universiteiten en hogescholen.

Kennismigranten

Vanaf 1 mei 2006 kent Nederland een regeling voor migranten met een eigen bedrijf. Deze Zelfstandigenregeling is aanbodgestuurd. Migranten die voldoende scores op de drie criteria (persoonlijke eigenschappen, ondernemingplan, toegevoegde waarde voor economie) worden toegelaten.

Voorts heeft het kabinet aangegeven hoe resterende knelpunten na invoering van de Kennismigrantenregeling (1 oktober 2004) worden aangepakt.¹⁹ Voor werknemers in dienst van een buitenlandse organisatie kan het CWI afwijken van vacaturemelding en wordt de procedure voor verkrijging van een tewerkstellingsvergunning versneld. Stagelopen voor buitenlandse studenten wordt eenvoudiger gemaakt. Wetenschappelijk onderzoekers als TOIO's en AIO's vallen voortaan ook onder de Kennismigrantenregeling. Ook *startende* bedrijven die bekend zijn bij de overheid (CDIU, DBIN of Technopartner) kunnen gebruik van de Kennismigrantenregeling.

Een kennismigratiebeleid dat volledig is toegesneden op de vereisten van een kenniseconomie in een globaliserende wereld zal echter nog meer stappen vergen. In de kabinetsnota Naar een Modern Migratiebeleid zijn de contouren hiervan geschetst. Bij de uitwerking van de nota in concreet beleid, staat de komende jaren te gebeuren, zullen naar verwachting veel van de nog resterende problemen worden opgelost.

Platform Bèta-techniek

Het Platform Bèta-techniek dat OCW en EZ in 2004 hebben opgericht heeft tot doel het vergroten van de uitstroom van studenten uit het bètatechnisch hoger onderwijs met 15% in 2010 ten opzichte van 2000 en een betere benutting van bestaand talent in bedrijven en onderzoeksinstituten. Belangrijke acties betreffen de verdere uitvoering, uitbreiding en professionalisering van JetNet, een initiatief dat de samenwerking tussen het HAVO/VWO-onderwijs en het bedrijfsleven bij het aantrekkelijker maken van het bèta-onderwijs stimuleert en bundelt, het stimuleren en promoten van het vakmanschap in het MBO-onderwijs en de arbeidsmarktprogramma's gericht op het creëren van aantrekkelijke banen in de bèta-technieksector.

Actieplan leven lang leren

De interdepartementale projectdirectie Leren&Werken stimuleert de investeringen in leven lang leren van ondernemers en werknemers. Onderdeel van de activiteiten is de

¹⁹ De Kennismigrantenregeling is ingevoerd per 1 oktober 2004. Voor migranten met een bruto-inkomen vanaf €45.000 vervalt de eis van een tewerkstellingsvergunning. (Voor migranten onder de 30 jaar gebeurt dit vanaf €33.000). Gevolg is een snellere procedure voor migranten met een (beter betaald) arbeidscontract.

organisatie van roadshows “leven lang leren”. De roadshows richten zich op bedrijven, koepelorganisaties en kennisinstellingen uit de voedingsmiddelenbranche, metaal- en machine industrie, bouw en infrastructuur en de zakelijke dienstverlening.

Casimir-initiatief

Het Casimir programma verstrekt subsidies aan bedrijven en kennisinstellingen die getalenteerde onderzoekers onderling uitwisselen. Daarmee bevordert Casimir de publiek-private mobiliteit, kwalitatief toegepast onderzoek en draagt het bij aan de oplossing van de kennisparadox. Na een experimentenronde in 2004 (uitgevoerd door het ministerie van EZ) is in 2005 de eerste ronde van het programma door NWO uitgevoerd. In deze ronde zijn 151 voorstellen ingediend en beoordeeld door een commissie met een brede disciplinaire samenstelling. Uiteindelijk zijn de 23 best gekwalificeerde voorstellen gehonoreerd. De ‘call’ 2006 is in april door NWO geopend en liep tot 1 september. In de komende maanden vindt de beoordeling van de voorstellen plaats en eind 2006 worden de gehonoreerde voorstellen bekend gemaakt. Voor 2006 bedraagt het budget €2,8 miljoen afkomstig uit de middelen van het Deltaplan Bèta-techniek.

6. Innovatie

1) Verbetering benutting van kennis in het MKB 2) Bevorderen private investeringen in R&D	Basispakket
3) Bevordering publiek-private samenwerking op innovatiezwaartepunten en regionale netwerken 4) Betere benutting potenties creatieve industrie, mede ter bevordering van niet technologische innovatie van bedrijven	Programmatisch pakket

De Industriebrief noemt 4 actielijnen om het innovatievermogen van bedrijven te verbeteren. Met de herziening van het financieel EZ-instrumentarium zijn deze vier actielijnen ondergebracht in het basispakket en programmatisch pakket dat met de herijking van het financieel EZ-instrumentarium is gerealiseerd.

Concreet gaat het om:

1. Een **basispakket** voor alle ondernemers - in industrie en diensten -, gericht op kapitaal, voorlichting en advies. Belangrijke elementen voor innovatie zijn de WBSO, innovatie vouchers en innovatieprestatiecontracten.
2. Een **programmatisch pakket**, gericht op kansrijke gebieden, sectoren en technologieën. Via de innovatie-omnibus wordt flexibel en met maatwerk ingespeeld op innovatiekansen en worden sterktes in de Nederlandse economie via publiek-private samenwerking uitgebouwd.

6.1. Investerings in kennis en innovatie

Het kabinet heeft de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in kennis en innovatie. Het gaat om een stevig pakket maatregelen, daarbij geïnspireerd door aanbevelingen van het Innovatieplatform.

Box: investeringen kabinetten Balkenende II en III in kennis en innovatie

1. Hoofdlijnenakkoord (2003)	800 (structureel)
2. BSIK-impuls (2003)	800 (totaal over periode 2004-2008)
3. FES-impuls (2005)	1.060 (incidenteel)
w.v. praktijklokalen	300
w.v. beroepskolom/VVE	100
w.v. Grootschalige researchinfrastructuur	100
w.v. Innovatievouchers/IPC's	60
Innovatieprogramma's/toponderzoek	500
4. FES-impuls (2006)	812,4
w.v. innovatie	292,9
w.v. onderwijs	519,5

De investeringen komen in belangrijke mate ten goede aan het (industriële) bedrijfsleven. Voorbeelden zijn:

Box: voorbeelden investeringen kennis en innovatie waar het (industriële) bedrijfsleven van profiteert

Impuls	Investering	Bedrag (€ mln.)
Hoofdlijnenakkoord	Uitbreiding WBSO	100
	Technopartner	25
	Smartmix	100
FES-impuls 2005	Innovatievouchers en Innovatieprestatiecontracten	60
	Beroepsonderwijs	300
	Holst Center	40
	Sleutelgebieden	40
	Technostarters	12
	PPS Scheidingstechnologie	15
	WCFS +	33
	Creatieve industrie/onderdeel technostarters	5
FES-impuls 2006	TTI watertechnologie	35 ²⁰
	Center for Translational Molecular Medicine	150 ²¹
	Meer rendement en excellentie in onderwijs	50
	Investeringsagenda beta/techniek	60
	Beroepsonderwijs en bedrijf	229,5 ²²
	Onderwijs en Ondernemerschap	20

6.2 Basispakket

WBSO

- Intensivering WBSO voor procesinnovatie

In de Industriebrief is aangekondigd de WBSO uit te breiden voor de ondersteuning van procesinnovatie in het bedrijfsleven. Met name het innovatieproces van kleine bedrijven in de maak- en procesindustrie krijgt hiermee een impuls. Per 1 januari 2005 is hiertoe de definitie van het begrip Technisch Wetenschappelijk Onderzoek (TWO) in de WBSO uitgebreid en is een nieuwe categorie projecten Analyse Technische Haalbaarheid (ATH) ingevoerd (budgetverhoging van €25 miljoen). Met ingang van 1 januari 2006 is het budget van de WBSO wederom met €25 miljoen verhoogd. Deze uitbreiding is gericht op het verder stimuleren van procesinnovatie bij bedrijven. Het uitvoeren van technisch onderzoek gericht op processen komt nu voor WBSO in aanmerking.

- Stroomlijning en vereenvoudiging uitvoering WBSO

²⁰ Waarvan €17,5 miljoen reservering in het FES.

²¹ Waarvan €75 miljoen reservering in het FES.

²² Waarvan €114,75 miljoen reservering in het FES.

Per 1 januari 2006 is de WBSO vereenvoudigd. Ondernemers kunnen vanaf die datum meerdere keren per jaar WBSO aanvragen. Tevens wordt de regeling nu nagenoeg geheel door SenterNovem uitgevoerd (i.p.v. gedeelde uitvoering samen met de Belastingdienst). Daarmee wordt tegemoet gekomen aan een door het bedrijfsleven lang gekoesterde wens van één uitvoeringsinstantie voor de WBSO. Onderdeel van de vereenvoudiging is verder dat de zogenoemde eindafrekeningsaangifte is komen te vervallen. SenterNovem stelt aan de hand van het voorgenomen speur- en ontwikkelingswerk het bedrag van de S&O-afdrachtvermindering vast.

Innovatievouchers

In 2005 is de innovatievoucher geïntroduceerd als instrument om enerzijds de kennisvraag bij het MKB te stimuleren en anderzijds het kennisaanbod van de kennisinstellingen een meer vraaggestuurd karakter te geven. Met een innovatievoucher kan een MKB-ondernemer een kennisvraag uitzetten bij de kennisinstelling van zijn keuze.

In 2005 is ervaring met dit instrument opgedaan bij een aantal pilots. Vervolgens is vanuit het FES in 2005 een budget van €60 miljoen voor 2006 en 2007 beschikbaar gekomen voor innovatievouchers en innovatieprestatiecontracten (IPC's, zie hieronder).

In mei 2006 is de regeling voor innovatievouchers gepubliceerd. Op basis hiervan kunnen in 2006 3000 kleine en 3000 grote vouchers worden verstrekt. Een kleine voucher is € 2500,- waard en kan éénmalig worden verkregen. Grote vouchers zijn €7500,- waard en worden éénmaal per jaar aan een MKB-ondernemer verstrekt. Ondernemers moeten bij de grote vouchers 1/3 van de totale projectkosten zelf bekostigen. De overheid draagt dus maximaal €5000,- .

Eind juli waren er circa 1400 kleine en 1800 grote innovatievouchers, ongeveer de helft van het totaal aantal dit jaar beschikbare vouchers, verstrekt.

Innovatieprestatiecontracten

Een Innovatieprestatiecontract (IPC) is een meerjarige afspraak tussen overheid en een sector/branche of groep van bedrijven over innovatie. Tegenover een geldelijke bijdrage van de overheid staat de inspanning van bedrijven om tot concrete innovatieprestaties te komen.

In oktober 2005 zijn, op initiatief van verscheidene branche-organisaties, VNO-NCW, MKB-Nederland en het Innovatieplatform, twee pilot IPC's met de Focwa (carrosserie) en de Federatie Nederlandse Rubber- en Kunststofindustrie (NRK) tot stand gekomen. In deze pilots hebben circa 30 bedrijven een subsidie gekregen om gedurende 3 jaar hun voor de IPC opgestelde innovatieplan uit te voeren onder begeleiding van een penvoerder. De penvoerder bevordert het tot stand komen van samenwerkingsprojecten.

In 2006 zijn nog enkele nieuwe pilots gestart (Holland Marine Equipment, FME) en zullen waarschijnlijk nog de volgende pilots starten om ervaringen op te doen. Enkele voorbeelden: Creative Industry met Syntens, Bouwend Nederland, Metaalunie,

Ondernemersvereniging Nuenen, Vereniging Metalen Ramen en Gevels, Pre-IPC Energy Valley, Pre-IPC in kader van Eranet). Vanuit deze ervaringen wordt gewerkt aan een definitieve regeling om het innovatief vermogen van het MKB via kennisoverdracht en samenwerking te stimuleren. Deze komt in het najaar van 2006 beschikbaar.

SBIR (Small Business Innovation Research programma)

Via de SBIR zet de overheid opdrachten voor R&D rechtstreeks uit bij het MKB. Zo wordt het MKB gestimuleerd (meer) te innoveren en krijgt de overheid innovatieve oplossingen voor maatschappelijke problemen. De in 2005 door EZ gestarte pilot rondom EMVT (Elektro Magnetische Vermogens Technologie) is inmiddels in de tweede fase beland. Van de vier bedrijven die een haalbaarheidsopdracht hebben uitgevoerd (fase 1) hebben twee bedrijven een opdracht gekregen voor het uitvoeren van fase 2 (R&D traject). In het najaar van 2006 zal ook een aantal andere departementen met SBIR-pilots aan de slag gegaan. Het ministerie van V&W start dit najaar met twee pilots, één onder het programma Wegen naar de Toekomst en één in het innovatieprogramma Water Innovatiebron (WINN). Ook het ministerie van LNV start met twee pilots, één op het gebied van biobased products en één over biodiversiteit. Het ministerie van Defensie start in dit najaar met een pilot op het gebied van maritiem opereren onder zware omstandigheden. Aan de hand van de eerste ervaringen met de pilots zal eind 2006 een interdepartementaal advies opgesteld worden over de mogelijkheden om SBIR structureel in te voeren.

Launching customer

Door het stellen van uitdagende eisen aan leveranciers kan de overheid als aanbesteder mede een bijdrage leveren aan innovatie in de marktsector. Hiertoe heeft het kabinet medio juni 2006 het actieplan "Overheid als launching customer" naar de Tweede Kamer gezonden. Het plan valt in drie lijnen uiteen:

- *Acties gericht op het in de praktijk brengen van launching customership.* Dit gebeurt o.a. via duurzaam inkopen en professioneel inkopen en aanbesteden door de overheid en door waar mogelijk de overheid als launching customer onderdeel te maken van de Innovatieprogramma's.
- *Acties om de randvoorwaarden voor overheden om als launching customer op te treden te creëren.* Dit gebeurt o.a. door het bevorderen van samenwerking tussen de innovatiebevorderende onderdelen van departementen (behoeftestellers) en de coördinerend directeurs inkoop van departementen.
- *Acties gericht op bedrijven.* Dit gebeurt o.a. door waar dat mogelijk is vroegtijdig bekend maken van inkoopvoornemens van de overheid, zodat bedrijven beter worden geïnformeerd en zich actief kunnen aanbieden en ook via het SBIR-programma.

ApplicatieCentrum Productietechnologie (ACP)

Het ACP is in 2004 van start gegaan met als doel problemen van MKB-bedrijven met 50 man of minder op het gebied van productietechnologie op te lossen. Het ACP voorziet in een belangrijke behoefte.

Box: ervaring van een ondernemer met het ACP

“Ik zou een volgende keer opnieuw met het ACP in zee gaan. Het weet waar de kennis zit en het zeeft betrouwbare partners uit. Je krijgt de juiste leveranciers van oplossingen bij wijze van spreken voor de deur afgeleverd. Het scheelt veel tijd dat je niet zelf de oplossingsmogelijkheden hoeft te inventariseren. De financiële steun is een welkome stimulans, maar de tijdswinst is minstens zo belangrijk. We zijn al met een volgende ACP-project begonnen. Een leraar van het ROC Twente geeft hier één keer per week cursus in het kanten van platen. Dat is een moeilijke bewerking omdat de rek in het materiaal variabel is. Die man had ik zelf nooit gevonden.”

Bron: Van Schijndel

Eén loket voor het bedrijfsleven

Als uitwerking van de herijking van het EZ-instrumentarium staat een overheidsbrede ‘eerstelijns-infrastructuur’ voor informatie en advies voor bedrijven centraal. Deze infrastructuur bestaat uit drie geïntegreerde communicatiekanalen:

- Het digitale loket www.bedrijvenloket.nl (<http://www.bedrijvenloket.nl>). Doel is om de ondernemer te helpen bij het vinden van de voor hem relevante informatie. De informatie op de website komt van een groot aantal landelijke en lokale overheden.
- Eén centraal callcenter. In aanvulling op de website Bedrijvenloket.nl kunnen bedrijven informatie verkrijgen via één telefoonnummer (0900 – 6080900).
- De Ondernemerspleinen. Om optimaal in de informatiebehoefte van bedrijven te voorzien, werkt EZ samen met vooral de Kamers van Koophandel en Syntens aan een landelijk dekkend netwerk van ondernemerspleinen dat aangesloten is op de landelijke website Bedrijvenloket.nl en het callcenter. Overlegd wordt in verschillende regio’s met lokale overheden en bijvoorbeeld de belastingdienst om hun loketten aan elkaar te koppelen. Het eerste Ondernemersplein wordt voorzien in voorjaar 2007.

6.3 Programmatisch pakket

Innovatieprogramma’s

De herijking van het EZ-instrumentarium is mede gebaseerd op en geïnspireerd door de sleutelgebiedenaanpak van het Innovatieplatform²³. Deze aanpak is gericht op sectoren, technologieën en netwerken waarin Nederland zich internationaal kan onderscheiden. In lijn met de sleutelgebiedenaanpak is inmiddels gestart met de ontwikkeling van innovatieprogramma’s binnen de gebieden High Tech Systemen en Materialen (Point One), Flowers en Food en Water en een impulsprogramma voor de Creatieve Industrie. Voor innovatieprogramma’s ligt het initiatief bij marktpartijen. Dit heeft een belangrijke impuls gegeven aan het zelforganiserend vermogen van sectoren en gebieden. Tientallen

²³ In het rapport ‘Voorstellen sleutelgebiedenaanpak’ (oktober 2004) heeft het Innovatieplatform vier sleutelgebieden voorgesteld, te weten Hightech Systemen & Materialen (HTSM), Flowers & Food, Water en Creatieve Industrie. In september 2005 is daar Chemie nog bij gekomen.

bedrijven en kennisinstellingen bundelen hun kennis en kunde om tot vernieuwing te komen in een concreet innovatieprogramma gebaseerd op een overtuigende visie en ambitie, een scherpe focus en een integrale strategische agenda. Het uiteindelijke innovatieprogramma is maatwerk en kan bestaan uit diverse bouwstenen/projecten, zoals stimulering MKB, internationale samenwerking, een TTI, R&D-projecten, maar ook bijvoorbeeld versterking van regionale condities, exportactiviteiten, interventie op regelgeving, stimulering onderwijs en venture capital.

Op 14 juni 2006 is het innovatieprogramma **Point One** gelanceerd. Naar Frans voorbeeld hebben partijen als Philips, ASML, ASMI, Holst en ESI en een aantal hoogkwalitatieve MKB-bedrijven nauw samengewerkt om een ambitieus innovatieprogramma te ontwikkelen voor nanoelectronica en embedded systemen. Inmiddels zijn ruim 30 bedrijven en kennisinstellingen met financieel commitment aangesloten bij de vormgeving van het initiatief, waaronder ALSI, Boschman, TNO en zo'n 15 MKB-bedrijven (o.a. C2V, Limis en Lionix). Brede samenwerking is gezocht met universiteiten, kennisinstellingen, MKB en internationale spelers. EZ draagt EUR €50 miljoen bij aan Point One, terwijl daarnaast op dit gebied al zijn gestart het eerdere genoemde Holst, naast ESI en ITEA/MEDEA.

Op 13 september 2006 is het Innovatieprogramma **Food & Nutrition Delta** gestart. Bij de totstandkoming van dit programma zijn meer dan 60 partijen betrokken, waaronder grote multinationals, het MKB, brancheorganisaties en kennisinstellingen. Het programma is gericht op het 'post harvest' deel van de industrieketen en staat open voor alle voedingsgerelateerde bedrijven, van grote multinationals tot klein MKB, van consumenten- tot ingrediëntenspelers, van voedingsspecialisten tot apparatenbouwers. Een belangrijk onderdeel van dit programma is het WCFS+ dat wordt gefinancierd uit FES-gelden. Dit instituut richt zich op excellente, strategische kennis voor producten en processen. Het instituut is een samenwerkingsverband van WUR, NIZO, UM, TNO, Unilever, DSM, Campina, Friesland Foods, Numico, CSM, Sovion en enkele MKB-bedrijven uit de zuivel. Voor Groene Genetica wordt eveneens een TTI gefinancierd vanuit FES (via begroting LNV). In totaal draagt EZ in de komende vijf jaar rond €65 miljoen bij (excl. WCFS+).

Op 28 september 2006 is het programma **watertechnologie** gelanceerd. De Nederlandse watertechnologiesector kan mondiaal een unieke positie innemen. Om dit te bereiken is een nieuwe aanpak nodig gericht op betere samenwerking en gericht investeren in kansrijke sectoren. Daarom hebben de bedrijven, kennisinstellingen en de overheid de handen ineen geslagen. Dit heeft geresulteerd in een ambitieus innovatieprogramma, met als doel verbetering van de positie op de wereldmarkt door middel van innovatie. Het innovatieprogramma is opgesteld onder leiding van de Stuurgroep Watertechnologie van het Netherlands Water Partnership (NWP) en EZ. Onderdeel van het programma is het Technologisch Top Instituut Watertechnologie (€35 miljoen) dat via de FES-impuls 2006 is gehonoreerd. Daarnaast is voor de periode 2006-2010 €45 miljoen beschikbaar

voor de uitvoering van het programma. Als eerste onderdeel van het innovatieprogramma gaat de regeling InnoWATOR van start. InnoWATOR is erop gericht om kennis te vertalen naar nieuwe producten en diensten, bijvoorbeeld op het gebied van afvalwaterzuivering of drinkwater. Met de regeling kunnen projectvoorstellen worden ondersteund waarbinnen bedrijven en kennisinstellingen samenwerken aan onderzoek en ontwikkeling voor innovaties.

Voor sleutelgebied **Chemie** is een regiegroep geformeerd om een actieplan op te stellen voor de chemische sector in Nederland. Dit plan is op 6 juli 2006 in het Innovatieplatform gepresenteerd. Daarnaast zijn de eerste verkenningen gestart voor een mogelijk innovatieprogramma. Tot slot wordt op het gebied van **Life Sciences & Health** momenteel door EZ met het veld verkend of binnen dit brede thema een innovatieprogramma kan worden ontwikkeld, bijvoorbeeld in aansluiting op het recent ingestelde Technologisch Topinstituut Pharma.

Uitdagings

Sommige excellente MKB-bedrijven ontwikkelen innovatieprojecten die grote commerciële en groeikansen hebben, maar die niet goed in de innovatieprogramma's passen. Voor deze bedrijven is het Uitdagingskrediet bedoeld. Deze renteloze kredietregeling is in februari 2006 gepubliceerd. Bedrijven kunnen 35% van de ontwikkelingskosten vergoed krijgen, tot een maximum van één miljoen euro. In 2006 en 2007 is in totaal ongeveer €25 miljoen beschikbaar. De eerste bedrijven hebben inmiddels een Uitdagingskrediet gekregen.

Box: voorbeelden van uitdagingskredieten

Op 30 juni 2006 zijn de eerste uitdagingskredieten uitgereikt aan ondernemers. De onderneming Xendo kreeg een Uitdagingskrediet ter waarde van 295.500 euro en de firma Xanadu Wireless ter waarde van 1.000.000 euro. Xendo Manufacturing (Leiden) krijgt haar Uitdagingskrediet voor de ontwikkeling van een techniek om biofarmaceutische eiwitten te zuiveren (life sciences) en Xanadu Wireless (Utrecht) voor de ontwikkeling van een chip voor draadloze communicatie voor meet- en regelsystemen. Hun producten zijn nieuw voor de Nederlandse markt en hebben een zeer goed commercieel perspectief. Verder zijn in oktober 2006 nog 3 uitdagingskredieten uitgereikt aan Actiflow BV, Bercomex, IQ Corporation met een totale waarde van € 2.297.300,-.

Benutting potenties creatieve industrie

In oktober 2005 is door EZ en OCW het programma voor de creatieve industrie aan de Tweede Kamer aangeboden²⁴. Doel is de economische potentie van cultuur en creativiteit te versterken, door het creatieve vermogen van het Nederlandse bedrijfsleven een impuls te geven. De vijf actielijnen uit het programma richten zich op:

²⁴ Brief Cultuur en Economie, oktober 2005.

- Het actief leggen van verbindingen. Hiertoe is in mei 2006 de Creative Challenge Call geopend voor netwerkprojecten die creatieve en andere bedrijven bij elkaar brengen. Er zijn ruim 400 projectvoorstellen ingediend. In november 2006 wordt bekendgemaakt welke projecten zullen worden gehonoreerd.
- Het versterken van de financiële condities voor creatieve bedrijven.
- Het verbeteren van de randvoorwaarden rondom intellectueel eigendom
- Het intensiveren van internationalisering door ondersteuning van marktverkenningen, collectieve promoties en ‘Holland Branding’
- Het verder professionaliseren van cultureel management

Met het programma is een bedrag van €15 miljoen gemoeid. Op basis van de ervaringen met dit programma zal het volgende Kabinet bepalen of en hoe het programma een meer structureel karakter dient te krijgen. Eind 2006 verschijnt een voortgangsrapportage aan de Tweede Kamer. In het kader van het gebiedsgerichte beleid zijn meerdere projecten ondersteund ter versterking van de creatieve industrie: de PICNIC'06 Cross Media Week in Amsterdam, de Nederlandse Gamedagen in Utrecht en de start van de open Innovatiecampus Design & Technology in Eindhoven.

Box: verbetering klimaat voor de creatieve industrie

Thomas Paulen, manager van de ontwerpafdeling van Van Berlo Studio's in Eindhoven, constateert een duidelijke verbetering in het ondernemersklimaat voor creativiteit. *"MKB bedrijven zijn er nu meer dan ooit van doordrongen dat innovatie móet. Ze doen alles om aan de benodigde financiële middelen te komen. Ik kan dit simpelweg afleiden uit de enorme groei in onze hoeveelheid werk. Van Berlo draait nu veel meer omzet dan een jaar of twee geleden. En die geluiden hoor ik ook bij collega bedrijven."*

Bron: Link Magazine, september 2006

Smart Mix

De subsidieregeling “Smart Mix” is gepubliceerd in de Staatscourant van 27 maart 2006. Vanaf 2007 wordt jaarlijks uit de begrotingen van EZ en OCW €100 miljoen ingezet om in samenhang en balans twee knelpunten in de Nederlandse kenniseconomie aan te pakken: het gebrek aan focus en massa in het excellente wetenschappelijke onderzoek en de kennisparadox. Het gaat om grootschalige en langjarige onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's: van €3 tot 10 miljoen per jaar. Tot 1 december 2006 kunnen consortia van kennisinstellingen, bedrijven en/of maatschappelijke organisaties volledig uitgewerkte programmavoorstellen indienen. In maart/april 2007 zullen de gehonoreerde programma's van start gaan.

Invoering prestatiebekostiging bij universiteiten en kennisinstellingen

Kleine dynamisering

Het kabinet heeft met ‘kleine dynamisering’ een deel van de eerste geldstroom voor universiteiten afhankelijk gemaakt van het succes in de tweede en derde geldstroom. Per 2006 is €50 miljoen van de eerste geldstroom herverdeeld over de universiteiten op basis van de mate waarin zij gelden uit de tweede en derde geldstroom hebben geworven. Per

2007 wordt dat €100 miljoen. Hiermee wordt het verwerven van onderzoeksgeld op basis van competitie ondersteund.

Commissie Chang

De Commissie Dynamisering (Chang) heeft in april 2006 advies uitgebracht. Kern van het advies is het onderzoeksbekostigingssysteem niet te wijzigen, omdat dit naar de mening van de Commissie reeds genoeg prestatiegericht zou zijn. De Commissie adviseert dynamisering van het systeem door vergroting van de eerste en de tweede geldstroom met enkele honderden miljoenen euro's. Eind september 2006 heeft het kabinet een reactie op het rapport naar de Tweede Kamer gestuurd. In de kabinetsreactie wordt gesteld dat het Innovatieplatform en ook het CPB wel degelijk hebben gewezen op het belang van het meer prestatiegericht maken van de onderzoeksbekostiging. Daarom dienen investeringen en institutionele vernieuwing door een volgend kabinet te worden overwogen. De komende jaren zal het bevorderen van een sterke wisselwerking tussen onderzoek en maatschappij, in het bijzonder het bedrijfsleven, een belangrijk aandachtspunt blijven en een actief beleid van de overheid vragen.

ICTRegie

Het Nationaal regieorgaan voor ICT-onderzoek en -innovatie (ICTRegie) is in 2005 gestart. ICTRegie heeft inmiddels een ICT-Innovatieagenda 2006-2010 opgesteld. Daarin is aangegeven met welke acties men de (kennis)economie van Nederland wil versterken met ICT als aandrijver en drager van innovaties. Door een bredere interdepartementale bekendheid van ICT-Regie te organiseren wordt het inschakelen van ICT-Regie bij innovatieprogramma's van andere departementen dan de founding fathers EZ en OCW bevorderd. De Adviesraad van ICT-Regie heeft voor het eerst in 2006 een Openbaar Strategisch Advies uitgebracht met de volgende prioriteiten:

1. ICT in de zorg
2. Software als product en als dienst
3. Sensornetwerken met toepassingen in mobiliteit, voeding, landbouw, waterbeheer, zorg en veiligheid
4. Spellen, simulaties, interactie
5. Betrouwbaarheid

Deze thema's vormen een mix tussen domeinspecifieke applicaties en specifiek ICT-gerichte onderwerpen (zoals thema 2 en 5).

Energietransitie

Bedrijfsleven, NGO's, kennisinstellingen en overheid werken samen in 6 Platforms Energietransitie. Hierin worden, vanuit een gezamenlijke visie op ontwikkelingskansen, transitiepaden ontwikkeld en concrete transitieprojecten voorbereid. De UKR (Unieke Kansen Regeling) ondersteunt de investeringen in deze projecten. De drie tenders tot nu toe hebben geleid tot een investering van €275 miljoen (met een subsidie van €31 miljoen). De UKR voldoet aan de behoeften van de markt en wordt structureel gemaakt (Energierapport 2005). Behalve in de Platforms Energietransitie en in de transitie -

experimenten krijgt de publiek-private samenwerking rond de energietransitie gestalte in de Taskforce Energietransitie. Deze Taskforce, opgericht op advies van het Innovatieplatform, heeft onlangs zijn Transitie Actie Plan gepresenteerd. In het najaar volgt een nadere uitwerking, onder meer op het punt van de instrumentatie van de energietransitie. Het kabinet heeft positief op het Actieplan gereageerd en aangekondigd, ook op dit niveau de publiek-private samenwerking te willen voortzetten.

IOP integrale productcreatie en -realisatie

Integrale productcreatie en -realisatie houdt zich bezig met de ontwikkeling van generieke methoden en middelen ter ondersteuning van ontwerpers in de maakindustrie. Het accent ligt op het ontwerpen van complexe producten met een hoge innovatiegraad. De vier in 2005 gestarte onderzoeksprojecten zijn goed op gang. Er zijn 13 van de 14 onderzoekers aangesteld. Deze zijn inmiddels goed ingewerkt. Om te zorgen dat het wetenschappelijke onderzoek voldoende praktische waarde krijgt, zijn er bij alle projecten bedrijven betrokken. Deze brengen industriële cases in waarop het onderzoek wordt toegepast. Daarnaast zijn er per project begeleidingscommissies gevormd waarin een grotere kring van bedrijven kennis kan nemen van de resultaten. De eerste wetenschappelijke publicaties worden momenteel geschreven. Eind 2006 is de tender voor de volgende ronde onderzoeksprojecten. De selectie hiervan gebeurt in twee stappen. De eerste stap is een verkorte ronde waarvoor 34 verkorte voorstellen zijn ingediend. Hiervan zijn 9 indieners gevraagd een volledig voorstel in te dienen.

6.4 Europese dimensie

EU-Kaderprogramma

Het 7e EU-Kaderprogramma voor wetenschappelijk onderzoek en technologische ontwikkeling (KP7) is een subsidie-instrument dat loopt van 2007-2013. KP7 is met een omvang van €55 miljard het grootste internationale R&D programma ter wereld en is het belangrijkste financiële “Lissabon”-instrument van de EU. KP7 is erop gericht het onderzoeks- en innovatievermogen te verhogen, hoofdzakelijk door het bevorderen van grensoverschrijdende wetenschappelijke en technologische samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen, universiteiten en overheden uit de EU lidstaten. De verwachting is dat besluitvorming over KP7 begin december 2006 zal zijn afgerond.

Een voor Nederland belangrijk aspect bij de onderhandelingen over KP7 is verbetering van de aansluiting van de industrie, en dan met name het MKB, op KP7. Het gaat hierbij om:

- European Technology Platforms (ETP's): om Europees R&D beleid beter te laten aansluiten op de behoeften van het bedrijfsleven is onder KP6 (2002-2006) het bottom up concept ETP gestart. In een ETP formuleren, op initiatief van het bedrijfsleven, stakeholders in een bepaald technologiegebied een gezamenlijke strategische onderzoeksagenda. Inmiddels zijn er 30 ETPs en een aantal nieuwe ETP's is in oprichting. De ETP's hebben een rol gespeeld in het identificeren van

- thema's die opgenomen zijn in KP7. Daarnaast dienen de onderzoeksagenda's van de ETP's als bouwsteen voor de jaarlijkse werkprogramma's. Dit leidt tot werkprogramma's die beter aansluiten op de onderzoeksbehoeften van de industrie.
- Joint Technology Initiatives (JTI's): Een JTI komt in de regel voort uit een ETP, en heeft als taak een deel van de strategische onderzoeksagenda uit te voeren. Financiering komt van de Commissie (KP7), het bedrijfsleven en eventueel de lidstaten. Nederland spant zich in voor een goede positionering van de JTI's en voor een goede toegang van het Nederlandse bedrijfsleven daar waar dit nog onvoldoende het geval is;
 - MKB maatregelen: naast voortzetting van MKB maatregelen als CRAFT valt het Eurostars programma onder deze maatregelen. Nederland is een van de belangrijkste aanjagers hiervan. Daarnaast geldt voor het belangrijkste deel van KP7 (de samenwerkingsprojecten) een MKB doelstelling van 15%. Dit leidt ertoe dat vanuit de Commissie extra inspanningen verricht moeten worden om MKB-bedrijven te participeren (bijvoorbeeld door oproepen voor projecten alleen voor het MKB);
 - Vereenvoudiging: verlaging van administratieve lasten is voor alle participanten van KP7 wenselijk, maar vooral voor het MKB. Dit is o.a. bereikt door aanpassing van de kostenvergoedingen, de wijze van indienen van voorstellen, registratie, communicatie, audit en controle.

Eureka

Nederland maakt deel uit van het Eureka-programma, een samenwerkingsverband van 35 voornamelijk Europese landen, dat toegepast industrieel onderzoek stimuleert. EZ ondersteunt de Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen zowel financieel als flankerend bij deelname aan internationale innovatiesamenwerkingsprojecten binnen Eureka-kader. In 2006 bedraagt de ondersteuning €25 miljoen voor meer generieke projecten en €45 miljoen voor ICT-projecten die vallen binnen de specifieke Eureka-kaders ITEA en Medea. De industriële deelname aan Eureka is hoog. Dit komt door het industriële karakter van het onderzoek en de lage administratieve lasten.

Binnen Eureka is ook de deelname van het MKB opvallend hoog. In 2006 was bijna de helft van de deelnemers aan Eureka-projecten een innovatief MKB-bedrijf. Om deze groep ook de mogelijkheid te geven om zelf (kleinere) projecten op te starten wordt momenteel gewerkt aan het opzetten van het Eurostars-programma. Eurostars is een Europees programma voor innovatieve MKB'ers waarin nationale subsidie-instrumenten en financiering door de Europese Commissie worden gesynchroniseerd en geharmoniseerd. Hierdoor kunnen deze MKB'ers meer transparant, met minder administratieve lasten en bureaucratie en beter toegesneden op hun specifieke eisen innovatieprojecten initiëren binnen het Eureka-kader. In 2007 zal naar verwachting de eerste call-for-proposals worden gepubliceerd. EZ speelt een zeer actieve rol in de opzet van dit programma en zal de Nederlandse deelnemers actief ondersteunen. Hiervoor is o.a. een budget van €2 miljoen gereserveerd.

CIP

Het Concurrentievermogen en Innovatieprogramma (CIP) is met name gericht op acties waarbij de doelgroep direct of indirect het MKB is. Binnen het CIP wordt een negental bestaande communautaire programma's gebundeld op het gebied van ondernemerschap en innovatie, ICT-beleid en toepassing van eco-innovaties en energietechnologie. Het CIP is opgedeeld in drie subprogramma's:

1. Ondernemerschap & Innovatie.
2. Ondersteuning ICT-beleid
3. Intelligente Energie Europa

De drie belangrijkste instrumenten binnen het CIP om de doelstellingen van de verschillende subprogramma's te realiseren zijn: financiële instrumenten voor het MKB (waaronder risicokapitaal en garanties), ondersteunende dienstverlening voor het MKB (via Euro Info Centers en Innovation Relay Centers) en het opzetten van netwerken tussen belanghebbenden. Voor wat betreft innovatie richt het CIP zich met name op de verspreiding en toepassing van bestaande kennis. Bij het CIP worden ook niet-technologische innovaties betrokken.

De Gemeenschap zal participeren in risicokapitaal en garantiefondsen via tussenkomst van het Europese Investeringsfonds (EIF). Vanuit het CIP kan het risico-rendement profiel worden verbeterd voor participatiemaatschappijen gericht op starters en groeiers, en kan grensoverschrijdende samenwerking worden bevorderd. Verder zal het CIP bijdragen aan het bevorderen van de toepassing van ICT diensten, energie-efficiëncy en de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen.

Voor de periode 2007-2013 is voor het CIP een budget van €3,6 miljard beschikbaar.

7. Specifieke knelpunten per sector of doelgroep

7.1. Internationaal ondernemen

Op 16 november 2004 is het actieplan Internationaal Ondernemen naar de Tweede Kamer gestuurd. De oprichting van de *Dutch Trade Board* (DTB), een van de voorgestelde acties uit het actieplan, vond dezelfde dag plaats. De DTB heeft een belangrijke rol gespeeld bij het monitoren van de uitvoering van de overige acties uit het actieplan. Een initiërende rol heeft de DTB gespeeld bij het opstellen van actieplannen voor een drietal landen (Rusland, India en Turkije) en een drietal thema's (onderwijs, clustervorming en MKB financiering).

De DTB draagt ook bij aan het oplossen van specifieke knelpunten die bedrijven ervaren bij het internationaal ondernemen. Het in juni 2005 opgerichte *Crash Team* heeft tot 11 september van dit jaar 81 meldingen geregistreerd van bedrijven die aangeven tegen oneerlijke concurrentie aan te lopen. Van het 80-tal meldingen behoorden er 15 niet tot het werkteerein van het crash team, 20 meldingen zijn in behandeling en 46 meldingen konden inmiddels (in overleg met de melder) worden afgesloten. De DTB heeft ook aandacht gevraagd voor de visumproblematiek die werkgevers ondervinden bij het aanvragen van vergunningen en zakelijke visa. Dit heeft mede aanleiding gegeven tot het opstellen van een brief inzake deze problematiek die in oktober 2006 naar de Kamer is gestuurd

Andere onderwerpen die door de DTB geagendeerd zijn en waarbij publiekprivate samenwerking bij kan dragen aan de versterking van de internationale concurrentiepositie van Nederland zijn o.a. afstemming bedrijvenmissies, dienstverlening buitenlandnetwerk en internationale dienstenhandel. De DTB heeft tot nu vooral achter de schermen gewerkt aan een effectievere en efficiëntere gezamenlijke inzet t.b.v. het in het buitenland opererende Nederlandse bedrijfsleven. Verslagen van de werkzaamheden van de DTB kunnen teruggevonden worden op de website www.internationaalondernemen.nl.

7.2 Starters en doorgroeiërs

Kapitaalmarktpakket

Als onderdeel van het basispakket van het financieel EZ-instrumentarium is in 2005 het kapitaalmarktpakket van start gegaan. Via dit pakket biedt EZ een aantal samenhangende regelingen die de mogelijkheden tot ondernemersfinanciering verbeteren. Daarbij is de aandacht specifiek gericht op het MKB. Naast grotere toegankelijkheid zijn lage verkrijgingskosten voor ondernemers en lage uitvoeringskosten voor banken en andere financiers uitgangspunt. Het gehele pakket zal eind 2006 klaar zijn.

BBMKB

Het Besluit Borgstellingsregeling Midden- en Kleinbedrijf (BBMKB) vergroot de toegang van het MKB tot bankkrediet, vooral voor starters, bij bedrijfsoverdrachten en in toenemende mate voor innovatieve bedrijven. Het garantiepercentage voor starters is verhoogd van 66,67% naar 80%. Het gebruik van de BBMKB is zodanig fors gestegen dat het budget voor 2006 met €150 miljoen is verhoogd naar €602 miljoen. Vanaf 2006 kunnen de toegekende quota per bank tussentijds in het jaar worden aangepast op basis van de actuele benutting in dat jaar, waardoor extra benutting en onderbenutting kunnen worden gematched. Ook andere aanpassingen zijn voorzien om de verstrekking van kleine kredieten te bevorderen.

Er is overeenstemming met de banken over aanpassing BBMKB ten behoeve van het Bazel II segment (onderkant), waardoor garantieverlening simpeler, goedkoper en transparanter wordt. Dit maakt het voor banken interessanter om de BBMKB voor kleinere kredieten toe te passen.

Groefaciliteit

In 2006 wordt de Groefaciliteit geïntroduceerd, waarmee de overheid een garantie geeft (50%) op aandelenkapitaal en achtergestelde leningen dat aan MKB-bedrijven wordt verstrekt. Via de regeling staat de overheid garant voor 50% op risicokapitaal t.b.v. het MKB met een maximum van €2,5 miljoen per bedrijf. Naar verwachting zullen ook innovatieve bedrijven substantieel gebruik gaan maken van de Groefaciliteit. In 2006 kan voor €85 miljoen aan garanties worden afgegeven, geleidelijk oplopend tot €170 miljoen in 2009.

Technopartner seed faciliteit

In 2005 is gestart met de TechnoPartner Seed faciliteit. In technostarters gespecialiseerde fondsen kunnen 50% co-financiering door de overheid ontvangen. Voor deze regeling was vorig jaar €12 miljoen beschikbaar. Vanwege de hoeveelheid goede voorstellen is het budget tot ruim €20 miljoen verhoogd. Ook in 2006 is het budget vanwege het aanbod aan goede voorstellen wederom verhoogd, van €24 miljoen naar €27 miljoen.

Expertgroep financiering Kleine en Middelgrote Ondernemingen (Commissie Von Dewall)

Begin 2006 heeft de staatssecretaris van Economische Zaken een expertgroep ingesteld onder voorzitterschap van de heer Von Dewall om in kaart te brengen welke knelpunten er nog bestaan op het gebied van de financiering van kleine en middelgrote ondernemingen en welke oplossingen hiervoor mogelijk zijn. De commissie zal in oktober 2006 haar rapport uitbrengen.

Meer inzet compensatiebeleid t.b.v. jonge en innovatieve ondernemingen

In de Industriebrief is aangegeven dat minimaal €10 miljoen van de compensatieafspraken ten goede zal komen aan jonge en innovatieve ondernemingen. Om deze doelstelling te halen zijn 2 concrete acties uitgevoerd. Compensatieplichtige

bedrijven is de mogelijkheid geboden om hun compensatie ten dele in te vullen door direct of via fondsen te participeren in deze categorie ondernemingen en om bedrijven te assisteren bij het openen van nieuwe markten in Noord Amerika.

Met de eerste activiteit is het doel al ruimschoots gehaald. Sinds de rapportage is door compensatieplichtige bedrijven aan een viertal jonge en innovatieve ondernemingen in de Biotechnologische -, Medische -, Voedingsmiddelen - en Nieuwe Materialen sector risicokapitaal beschikbaar gesteld. Daarnaast zal op korte termijn ook geparticipeerd worden in één van de fondsen die zich hebben gekwalificeerd voor de Seed Capital regeling van het Technopartner programma. Naar het zich laat aanzien zullen ook in de komende periode dit soort participaties gerealiseerd worden.

Het concretiseren van assistentie door grote defensiebedrijven bij het openen van nieuwe markten voor jonge en innovatieve ondernemingen kent een lange aanlooptijd. Een belangrijk knelpunt is het vinden van een werkbare vorm van samenwerking tussen meestal (zeer) grote defensiebedrijven en kleine ondernemers. Er zijn inmiddels enkele projecten opgezet. De verwachting is dat dit aantal in 2006 en 2007 sneller zal groeien. Naast de introductie op de Noord-Amerikaanse wordt de mogelijkheid onderzocht om bedrijven te assisteren bij het betreden van de Chinese markt.

7.3 Aandacht voor specifieke sectoren

Luchtvaart

Op 30 januari 2006 heeft de Tweede kamer de actualisatie van het overheidsbeleid gericht op het Nederlandse luchtvaartcluster ontvangen. In de afgelopen periode is de implementatie van dit beleid ter hand genomen. Het bestaat uit de volgende beleidssporen:

1. *Naar een stevige kennisbasis:* bouwstenen hiervoor zijn een nieuw Strategisch Research Programma (SRP) en de vraagstelling van de overheid bij het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR). Deze zijn beide tot stand gekomen. Het SRP zal in het najaar van 2006 worden gepubliceerd waarna naar verwachting de eerste projectvoorstellen, bijvoorbeeld voor de A350, zullen worden ingediend.
2. *Naar een kredietfaciliteit voor vliegtuigontwikkeling.* Dit spoor stimuleert deelname van het Nederlandse luchtvaartcluster in nieuwe Airbusprogramma's en sluit aan bij het in 2005 gesloten Memorandum of Understanding (MoU) met Airbus. Hiervoor is de regeling Civiele Vliegtuigontwikkeling gereactiveerd en een eerste kredietbudget voor 2006 is gepubliceerd.
3. *Naar een sterke positie in onderhoud.* In het kader van Maintenance Valley is een aantal opportuniteiten geïdentificeerd. De bedrijven zullen deze op eigen kracht uitwerken tot business initiatieven. De rol van de overheid zal zich beperken tot een randvoorwaardelijke, deze wordt thans nader ingevuld.

Ruimtevaart

Op 5 en 6 december 2005 vond in Berlijn, onder Nederlands voorzitterschap, de ESA-ministersconferentie plaats. Op deze succesvolle conferentie is besloten over de koers van ESA voor de periode 2006–2010. Er zijn afspraken gemaakt over programma's die voortbouwen op lopende activiteiten (m.n. wetenschap, lanceerders en telecom) en over een beperkt aantal nieuwe programmavoorstellen. Nieuw zijn het GMES ruimte component, het exploratie programma met als belangrijkste component de Europese missie om een robot op Mars neer te zetten (ExoMars) en een speciaal technologieprogramma. In 2005 zijn verder met succes diverse Europese satellieten gelanceerd, zoals Venus Express (naar de planeet Venus), de eerste Galileo-navigatiesatelliet en de weersatelliet MSG-2.

Over de voortgang van en ontwikkelingen in (de omgeving van) het ruimtevaartbeleid is de Tweede Kamer in juli 2006 gerapporteerd via de Statusrapportage Ruimtevaart²⁵.

Scheepsbouw

Sinds het begin van 2006 is de Borgstellingsregeling scheepsbouw van kracht. Deze regeling, die aansluit bij dergelijke regelingen van andere landen, creëert een gelijk spelveld voor bedrijven in de scheepsbouwsector als het gaat om het verkrijgen van financiering. Voorts heeft het kabinet in de Miljoenennota 2007 €60 miljoen uitgetrokken voor het creëren van een gelijk spelveld op het gebied van scheepsbouwinnovatie.

Grootverbruikers

In de tweede helft van 2005 is een Consortium onder leiding van de heer Van Duyne in onderhandeling getreden over langjarige stroomcontracten met energie producenten. Over de stand van zaken wordt de Tweede Kamer separaat geïnformeerd²⁶.

²⁵ Kamerstukken II, 2005-2006, 24446. nr. 36.

²⁶ Zie bijvoorbeeld brief van de Minister van Economische Zaken van 3 oktober 2006 (kenmerk ET/EM/6080214).

8. Betrokken overheid: aanspreekpunten en sleutelgebieden

De betrokken overheid is een overheid die oog en oor heeft voor de knelpunten waarmee het bedrijfsleven wordt geconfronteerd en bereid is om met het bedrijfsleven de dialoog aan te gaan op welke wijze kansen kunnen worden verzilverd. In de Industriebrief is dit o.a. uitgewerkt via de instelling van aanspreekpunten voor sectoren en groepen van bedrijven.

Aanspreekpunten

De aanspreekpunten zijn op 1 januari 2005 operationeel geworden en hebben zich zowel pro-actief als reactief op de ontwikkelingen in de diverse sectoren ingespeeld. Zo is een bijdrage geleverd aan de activiteiten die FME-CWM in 2006 heeft opgezet t.b.v. beroepsonderwijs en de scholing van werkenden in de metalelektro. Hierbij worden succesvolle samenwerkingsverbanden tussen bedrijf en de school/beroepsopleiding in kaart gebracht en verder gestimuleerd. De bouwsector is volop in verandering en maakt werk van vernieuwing. Dit proces wordt gestimuleerd door de Regieraad voor de Bouw. In nauwe samenwerking met het secretariaat van de Regieraad en met de overige betrokken departementen worden projecten die een bijdrage leveren aan het transitieproces ondersteund. Het aanspreekpunt chemie heeft gewerkt aan het in kaart brengen van nationale koppen op Europese regelgeving en het vereenvoudigen van vergunningen (zie ook paragraaf 3.1). Bij het aanlooptraject voor het Technologisch Top Instituut Pharma (TTI Pharma) is in nauwe samenwerking met de brancheorganisatie Nefarma gewerkt aan het draagvlak voor dit topinstituut binnen de farmaceutische industrie (zie ook paragraaf 3.6).

Een ander voorbeeld van het werk van aanspreekpunten zijn de tariefschorsingen voor de verwerkende industrie. Tariefschorsingen en tariefquota maken de rechtenvrije import mogelijk van goederen die niet (of niet in voldoende mate in het geval van tariefquota) kunnen worden geleverd vanuit Gemeenschapsbronnen. Jaarlijks wordt door de Nederlandse industrie - variërend van grote multinationals tot de nichemarkt georiënteerde MKB-ondernemingen - veel gebruik gemaakt van deze regeling voor tariefschorsingen, waarbij de bespaarde invoerrechten voor de NL industrie kunnen lopen tot enkele miljoenen per jaar. Een goed voorbeeld betreft de schorsing die geldt op bepaalde de LCD modulen (dit zijn platte beeldschermen voor de productie van LCD tv's) die op verzoek van Nederland is ingediend bij de Europese Commissie. Per 1 juli 2005 is de schorsing daadwerkelijk in werking getreden, met als gevolg een voordeel voor (NL) bedrijven die oplopen tot tientallen miljoenen euro's op jaarbasis.

Bijlage 2: EIM-rapport

Het EIM-rapport “De Nederlandse industrie: positie en ontwikkelingen anno 2006” is separaat als bijlage verstuurd.

Bijlage 3: Acties m.b.t. de tien meest hinderlijke regels in de industrie

I. Inleiding

De Commissie Stevens heeft op 18 mei 2006 het domeinrapport Industrie aan het kabinet aangeboden. De dagelijkse praktijk van de ondernemer vormde voor de Commissie Stevens het uitgangspunt. In het rapport zijn de tien meest hinderlijke regels voor ondernemers in de industrie opgenomen, vergezeld van aanbevelingen.

Box: Aanbevelingen Commissie Stevens domein Industrie

1. Introduceer een nalevingassistent.
2. Beperk de technische bezwaar -en beroepsprocedures voor besluiten van het openbaar bestuur.
3. Versoepel het ontslagrecht waardoor er minder administratieve rompslomp ontstaat bij ontslag van werknemers.
4. Onderzoek het nut van de gemelde nationale koppen op de EU-richtlijnen en schaf ze zo snel mogelijk af.
5. Geef in het project Vereenvoudiging Vergunningen voorrang aan het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) en ga na welke vergunningen voor het MKB vervangen kunnen worden door algemene regelgeving; bouw aan de onderkant reële drempels in.
6. Regel de gebruiksvergunningen op een landelijk niveau met heldere criteria.
7. Snoei in het woud van certificeringseisen en normalisatievoorschriften en versterk de rol van het MKB bij de totstandkoming daarvan.
8. Draai de autonomie van gemeenten terug bij vergunningverlening en belastingheffing. Landelijke tarieven hebben de voorkeur.
9. Maak de aanbestedingsprocedures efficiënter.
10. Ruim de misverstanden op.

Het kabinet acht dit rapport zeer waardevol. Voor economische groei is het essentieel dat ondernemerschap de ruimte krijgt. Zodra ondernemerschap wordt gehinderd door regels moet de discussie worden gevoerd of deze regels beslist noodzakelijk zijn. Soms is het nodig om regels op een andere manier vorm te geven of bijvoorbeeld op een andere wijze te handhaven.

Het kabinet onderneemt actie om de regeldruk in de industrie te verminderen. De acties hebben een generieke invalshoek; naast de industrie zullen ook de andere bedrijfssectoren van deze acties profiteren.

II. De acties op een rij

- **Het snellen van nationale koppen op wetgeving**
actieve inventarisatie van koppen onder ondernemers, het snellen van deze koppen en het voorkomen van nieuwe koppen.

- **Minder vergunningen en een betere dienstverlening**
vervallen en overbodig worden van vergunningen door onder andere invoering van landelijke regels.
- **Versoepeling ontslagregels**
Verminderen van formele toetsing, makkelijker indienen ontslagaanvraag, beperking verwijtbaarheidstoets.
- **Nieuwe instrumenten om regels makkelijker na te leven**
Ondernemersgerichte inspectiediensten, inzicht in aankomende wetgeving en invoering van branchewijzers.
- **Minder lasten bij aanbesteden**
Minder papierwerk door invoering elektronisch aanbesteden.
- **Versterking rol MKB bij (Europese) normalisatie**
Acties ter bevorderen deelname MKB aan normalisatie, verbinding leggen met Europese normalisatie.
- **Aanpak lokale belastingen en heffingen**
Uitwerking verschillende opties toekomstige vormgeving lokale belastingen en heffingen

III. Uitwerking en nadere toelichting acties

1. *Het snellen van nationale koppen op wetgeving*

Een nationale kop betekent dat de Nederlandse implementatie van Europese wetgeving uitstijgt boven de minimumnorm zoals verwoord in de Europese wetgeving. Het kabinet vindt samen met het bedrijfsleven dat nationale regelgeving zo min mogelijk mag afwijken van Europese regelgeving. Dit voorkomt extra lastendruk voor Nederlandse ondernemers ten opzichte van buitenlandse ondernemers.

Acties van het kabinet:

- Snellen nationale koppen in wetgeving
- Voorkomen nieuwe koppen

Het kabinet zoekt momenteel, in nauwe samenwerking met ondernemers, naar nationale koppen. De gevonden koppen worden vervolgens zo veel als mogelijk geslecht. Een nationale kop heeft alleen bestaansrecht als hiermee een zwaarwegend belang wordt gediend. Bij deze aanpak staat de beleving van het bedrijfsleven centraal; aan ondernemers wordt gevraagd of de wijze van toezicht en handhaving (bijvoorbeeld vergunningen i.p.v. meldingen achteraf, druk van inspecties en zwaarte van sancties) tot een te zware belasting van de ondernemer leidt. Deze actie is een vervolg op een eerdere inventarisatie van nationale koppen die in 2005 startte.

De door de Commissie Stevens in het domeinrapport Industrie aangedragen koppen worden meegenomen in deze aanpak.²⁷ Ondernemers kunnen zelf ook het initiatief nemen en nationale koppen melden bij het ministerie van EZ.

Om koppen op nieuwe wetgeving te voorkomen ziet de Bedrijfseffecten Toets (BET) er op toe of er tijdens het opstellen van wetgeving sprake is van een nationale kop, welke lasten dit oplevert voor de ondernemer en of deze voldoende is gemotiveerd. Dit bevordert de bewustwording bij beleidsambtenaren ten aanzien van nationale koppen.

2. Minder vergunningen en een betere dienstverlening

De industrie moet bij de uitvoering van haar activiteiten niet belemmerd worden door overbodige vergunningen of verzeild raken in langdurige procedures voor de verkrijging van deze vergunningen. Door het project Vereenvoudiging Vergunningen zet het kabinet met volle kracht in op het verminderen van de last van vergunningen en het verbeteren van de vergunningverlening. Het resultaat van de doorlichting van alle rijksvergunningen is dat 42% van de jaarlijks af te geven vergunningen en 22% van alle vergunningstelsels worden geschrapt. Daarnaast werken decentrale overheden en de VNG ook aan de afschaffing of vereenvoudiging van vergunningstelsels.

De doorlooptijd van procedures in verband met beroep wordt aangepakt. Onderstaand de belangrijkste acties van het kabinet ten aanzien van vergunningen, toegespitst op de industriële sector.

Acties van het kabinet:

- Vervanging diverse vergunningen door omgevingsvergunning per 2008
- Door algemene regels overbodig worden milieuvergunningen per 2007
- Landelijke uniformering gebruiksbepalingen in gebruiksvergunningen per 2007.
- Verbetering dienstverlening door decentrale overheden
- Versnelling beroepsprocedures

- **Samenvoeging van circa 25 vergunningstelsels in de omgevingsvergunning.**
Vergunningen zoals de milieubeheervergunning, vrijstelling van het bestemmingsplan, de bouwvergunning en een groot aantal andere vergunningen worden in deze nieuwe vergunning opgenomen. De voordelen zijn de totstandkoming van één aanvraag (waar eerder meerdere aanvragen nodig waren) en één bevoegd gezag die de coördinatie met andere betrokken overheden regelt en besluiten neemt. Informatie hoeft maar één keer door de ondernemer te worden aangeleverd. Tevens geldt er één procedure voor rechtsbescherming. Deze maatregel is een generieke maatregel, maar verwacht wordt dat ook de industrie en meer specifiek het MKB grote voordelen van deze maatregel gaan ondervinden.

²⁷ De Commissie Stevens noemt de koppen t.a.v. bouwnormen, afvalregelgeving, verpakkingsregelgeving, milieuvergunningen en roetfilters.

- **Overbodig worden van veel milieuvergunningen door de invoering van algemene landelijk geldende regels.** De meeste (MKB-) bedrijven in de metaal en elektrotechniek vallen daarmee onder de zogenaamde 8.40 AMvB Milieubeheer. De administratieve lasten samenhangend met het aanvragen van een milieubeheervergunning voor deze bedrijven, zoals het opstellen van geluidsrapporten, risico analyses, energiebesparing etc. vervallen. Ondergrenzen voor het MKB gaan gelden, zodat pas vanaf een bepaalde omvang specifieke regels van toepassing zijn op de betreffende ondernemer. Een energiebesparingsonderzoek hoeft bijvoorbeeld pas vanaf een gebruik van 600.000 kWh elektriciteit of gas 170.000 m³ gas te worden uitgevoerd.
- **De gebruiksbepalingen voorkomend in de gebruiksvergunning worden landelijk geüniformeerd.** Daarnaast wordt een gedeelte van brandveiligheidsvoorschriften vervangen door algemene regels met een meldingsplicht. Resterende gebruiksvergunningen worden onderdeel van de omgevingsvergunning. Voor de kleine –en middelgrote industrie betekent deze maatregel dat het aantal bedrijven dat een gebruiksvergunning nodig heeft met 80% daalt. De bedrijfsmatige opslag van brandgevaarlijke stoffen valt niet meer onder deze vergunning. Daarnaast wordt de werkingssfeer van deze vergunning fors beperkt, waardoor voor gebouwen waar minder dan 50 mensen verblijven geen gebruiksvergunning meer nodig is.
- **Verbetering dienstverlening decentrale overheden.** Het kabinet overlegt momenteel met IPO en VNG hoe de deskundigheid ten aanzien van vergunningverlening kan worden verbeterd. Een voorbeeld is het kenniscentrum ter vergroting van de deskundigheid bij de decentrale overheden ten aanzien van de gebruiksvergunning. Tevens wordt op lokaal niveau actie gewerkt aan de invoering van een accountmanager vergunningen voor elk bedrijf, de vorming van shared service organisaties en de invoering van digitale vergunningaanvraag. Termijnoverschrijding bij niet tijdig beslissen wordt tegengegaan (bijvoorbeeld door invoering van de Lex Silencio).

Tijdswinst in procedures wordt bevorderd door invoering van de zogenaamde “bestuurlijke lus”. Dit betekent dat een bestuursorgaan hangende een hoger beroep de gelegenheid krijgt om het bestreden besluit te verbeteren. Dit kan leiden tot aanzienlijke tijdswinst in de doorloop van de procedure. Naar verwachting treedt deze wetgeving in 2009 in werking.

Sinds 2004 kan met wederzijds goedvinden de bezwaarschriftprocedure worden overgeslagen. Per juli 2005 is de voorbereidingsprocedure bij bezwaarschriften vereenvoudigd, waardoor bijvoorbeeld het indienen van ongerichte bezwaren door niet belanghebbenden wordt tegengegaan.

3. *Versoepeling ontslagregels*

Het kabinet heeft het ontslagrecht inmiddels aanzienlijk versoepeld. Hiertoe zijn een serie voorstellen gedaan, waarvan de meest inmiddels zijn geïmplementeerd. De SER is

momenteel bezig met een fundamenteel advies ten aanzien van het ontslagrecht in brede zin.

Acties van het kabinet:

- Makkelijkere indiening ontslagaanvraag bij CWI per 2007
 - Beperking verwijtbaarheidstoets WW
 - Afspiegelingsbeginsel bij ontslag
 - Geen toetsing bedrijfseconomische noodzaak bij collectief ontslag
 - Minder ontslagaanvragen bij langdurige arbeidsongeschiktheid
-
- **Administratieve vergemakkelijking ontslagaanvraag.** Door een nieuw formulier kunnen werkgevers sneller en makkelijker een ontslag aanvraag indienen bij het CWI. Werkgevers hoeven minder vragen te beantwoorden. De beoordeling van de ontslagaanvragen door het CWI verloopt hierdoor sneller. Een pilot wordt momenteel uitgevoerd; bij positieve ervaringen wordt het formulier eind 2006 landelijk ingevoerd.
 - **Beperking verwijtbaarheidstoets WW.** Per 1 oktober 2006 is de verwijtbaarheidstoets in de WW (onderdeel van de Wet Wijziging WW-stelsel) beperkt om pro forma procedures bij CWI en kantonrechter tegen te gaan. Hierdoor kunnen arbeidsovereenkomsten vaker met wederzijds goedvinden worden beëindigd, waardoor geen toestemming meer nodig is van het CWI of de kantonrechter.
 - **Afspiegelingsbeginsel bij ontslag.** Op 1 maart 2006 is door aanpassing van het Ontslagbesluit het last-in-first-out-principe vervangen door het afspiegelingsbeginsel voor de bepaling van de ontslagkeuze. Bij bedrijfseconomische ontslagen kunnen de ontslagen gelijkmatiger worden gespreid over de verschillende leeftijdscategorieën, waardoor ouderen eerder voor ontslag in aanmerking komen dan thans het geval is.
 - **Geen toetsing bedrijfseconomische noodzaak bij collectief ontslag.** Sinds 1 maart 2006 wordt de bedrijfseconomische noodzaak van een collectief ontslag door CWI niet meer getoetst bij overeenstemming tussen werkgever en vakbonden. Dit voorkomt dubbele procedures.
 - **Minder ontslagaanvragen bij langdurige arbeidsongeschiktheid.** Als na twee jaar blijkt dat een werknemer geheel arbeidsongeschikt is en niet te verwachten is dat hij of zij binnen afzienbare termijn weer bij de werkgever aan de slag kan, dan hoeft voor deze werknemer geen ontslagvergunning te worden aangevraagd. De arbeidsovereenkomst kan met wederzijds goedvinden worden beëindigd. Als de werknemer na twee jaar gedeeltelijk arbeidsongeschikt is en nog bij de werkgever kan blijven werken, maar voor minder uren of voor andere werkzaamheden, kan de arbeidsovereenkomst in onderling overleg worden aangepast. Ook hier is een ontslagvergunning niet nodig. Door middel van voorlichting worden werkgevers op de mogelijkheden geattendeerd.

4. *Assistentie voor de ondernemer bij het naleven van regels*

Wetten, regels en normen moeten goed naleefbaar zijn. Het kabinet beseft terdege dat de juiste toepassing en naleving van regelgeving voor de ondernemer lastig kan zijn. De ondernemer wil de wetgeving op een goede en efficiënte wijze naleven. Zeker het MKB is door zijn schaalgrootte minder geëquipeerd om complexe wetgeving zonder problemen toe te passen. Het kabinet onderneemt meerdere acties om de industrie, en speciaal daarbinnen het MKB, te assisteren bij het naleven van wetgeving.

Acties van het kabinet:

- Ondernemersgerichte inspectiediensten per 2007
- Openbare internetconsultatie per 2007
- Inzicht voor ondernemer in aankomende regelgeving per 2007
- Branchewijzer voor ondernemer in de klein metaal per 2007

- **Ondernemersgerichte inspectiediensten.** Onder het motto ‘minder last, meer effect’ ontwikkelen de inspecties in 2007 met prioriteit een ondernemersgerichte cultuur binnen hun organisaties. Inspecteurs gaan ondernemers, die zonder opzet en kwade bedoelingen in gebreke blijven, uitleggen wat de wetgeving in hun geval betekent en hoe zij hieraan kunnen voldoen. Daarnaast wordt voor de industrie per nog nader te bepalen domein elk één front office ingesteld voor alle inspectiediensten. Het gevolg is dat elke ondernemer te maken krijgt met één gezicht als het gaat om alle inspecties. De front offices dragen richting de ondernemer zorg voor de coördinatie van alle relevante inspecties. De komende tijd wordt bepaald voor welk onderdeel van de industrie en in welk tempo dergelijke front offices worden ingesteld.
- **Openbare consultatie bij nieuwe wetgeving.** Het Ministerie van Justitie ontwikkelt een methode om burgers en ondernemers in een vroeg stadium te betrekken bij de ontwikkeling van wetgeving door middel van een openbare internetconsultatie. Ondernemers kunnen op deze manier hun zienswijze op onder andere de naleefbaarheid van wetgeving geven. Deze methode wordt momenteel verder uitgewerkt; een eindrapportage wordt in het voorjaar van 2007 verwacht.
- **De stand van zaken van wetgeving wordt inzichtelijk voor de ondernemer.** Via www.bedrijvenloket.nl kan de ondernemer per april 2007 zien welke voor hem relevante wet –en regelgeving voor het komende jaar in voorbereiding is. De ondernemer kan hierdoor beter anticiperen op toekomstige regelgeving.
- **Een sectorspecifieke branchewijzer assisteert ondernemers in de klein metaal.** Per 2007 helpt deze branchewijzer de ondernemer op praktische wijze bij de vergunningaanvraag en het naleven van de voor hem relevante regels. De branchewijzer bevat een overzicht van de belangrijkste nieuwe en aangepaste vergunningen en vereisten. Bepaalde vergunningen worden elektronisch verkrijgbaar.

5. *Minder lasten bij aanbesteden*

De Tweede Kamer stemde in september 2006 in met de nieuwe aanbestedingswet. Hiermee is een stap gezet naar een modern wettelijk kader waarmee voldaan wordt aan de Europese en internationale aanbestedingseisen. Het kabinet zet in op het verminderen van de uitvoeringslasten voor ondernemers en aanbestedende diensten.

Acties van het kabinet:

- Beperking administratieve lasten aanbesteden door bevordering elektronisch aanbesteden
- Proportionele eisen aan ondernemer
- Vergroten professionaliteit aanbestedende diensten

Het kabinet bevordert het elektronisch aanbesteden. De staat is in juni 2006 eigenaar geworden van het daartoe strekkend systeem TenderNed. Hierin wordt fors geïnvesteerd. Elektronisch aanbesteden leidt tot lagere lasten voor aanbestedende diensten en bedrijfsleven. Voorgenomen Europese opdrachten worden via TenderNed verplicht bekend gemaakt. Bedrijven kunnen laten registreren in welke type opdrachten zij zijn geïnteresseerd, zodat zij automatisch op de hoogte worden gebracht van nieuwe opdrachten. De verwachting is dat ook voor kleinere opdrachten TenderNed gebruikt zal worden als elektronisch publicatiebord. Bedrijven kunnen in TenderNed ook informatie over zichzelf registreren die door een geïnteresseerde opdrachtgever kan worden geraadpleegd. Tenslotte kan het hele aanbestedingsproces, inclusief offerte indienen, overige communicatie en opdrachtverlening elektronisch verlopen.

De nieuwe aanbestedingswet bevat een bepaling ter normering van de proportionaliteit van de eisen die een aanbestedende dienst aan een opdrachtnemer stelt. Het is van groot belang dat aan ondernemers geen eisen worden gesteld (bijvoorbeeld financiële draagkracht) die niet in verhouding staan tot de grootte van de opdracht.

De professionaliteit van aanbestedende diensten op centraal en decentraal niveau wordt versterkt door middel van PIANOo (Professioneel en Innovatief Aanbesteden, Netwerk van Overheidsopdrachtgevers), een gezamenlijk initiatief van EZ en VROM. De kwaliteit van de door overheden uitgevoerde aanbestedingsprocedures wordt hiermee bevorderd, leidend tot minder lasten voor de aanbestedende ondernemer.

6. *Versterking rol MKB in normalisatie en verbinding leggen met Europese normalisatie*

Normalisatie is van groot belang voor efficiënt productieproces en verantwoorde markttoegang van producten in Nederland, Europa en daarbuiten. De industrie heeft veel belang bij normalisatie. Het kabinet bevordert normalisatie daarom actief, met het accent

op het informeren van marktpartijen over Europese normalisatie en hun deelname daaraan. Het Ministerie van EZ coördineert de rijksbrede inspanningen op het gebied van normalisatie.

Actie van het kabinet:

- Versterking rol MKB in normalisatie en verbinding maken met Europese normalisatie

Het kabinet wil een stevige verbinding leggen tussen normalisatie op Europees niveau en het Nederlandse bedrijfsleven. Het MKB moet daarin een prominentere rol vervullen. In het kabinetsstandpunt Normalisatie, dat eind 2006 aan de Kamer wordt aangeboden, zal het kabinet concrete maatregelen aankondigen om dit te bewerkstelligen.

7. Aanpak gemeentelijke belastingen en heffingen

Het kabinet is alert op de stijging van gemeentelijke belastingen en heffingen. Ten aanzien van de Onroerende Zaakbelasting (OZB) heeft het kabinet inmiddels actie ondernomen. De decentrale overheden zijn echter verantwoordelijk voor de afweging tussen de lasten en het lokale voorzieningenniveau, en of lokale belastingen en heffingen moeten worden geheven.

Actie van het kabinet:

- Uitwerking opties samenstelling en omvang lokale belastingen. Het volgende kabinet bepaalt wat met deze opties gebeurt.

Zoals gesteld zijn de decentrale overheden verantwoordelijk voor de belastingen en heffingen die op hun niveau worden geheven. De samenstelling en omvang van het lokale belastinggebied is per 1 januari 2006 overigens wel veranderd. De gebruikersheffing OZB op woningen is afgeschaft en de resterende OZB-grondslagen (OZB niet-woningen eigenaren en gebruikers en de OZB woningen eigenaren) zijn gemaximeerd. Tegelijkertijd heeft de Eerste Kamer de motie Engels aangenomen, waarin de regering wordt gevraagd om maatregelen die leiden tot herstel van het belastinggebied. Naar aanleiding hiervan ontwikkelt de minister van BZK scenario's, waarbij de samenstelling en omvang van het lokale belastinggebied aan de orde komen. De minister van BZK zendt deze opties voor 22 november aan de Kamer. De opties staan ten dienste van het volgende kabinet.